

KRIMINOLOGIAN PÄIVÄT 2024
31.10.1.11. Tampereen yliopisto

ABSTRAKTIT

Sukupuolistunut väkivalta Suomessa – tuoreita tilastotietoja

Torstai 13.00-14.15

Tila A2a

Pj Laura Lipasti

Naisiin kohdistuvien väkivaltatapausten eteneminen rikosprosessissa

Kimmo Haapakangas

Laura Lipasti

Tilastokeskus toteutti oikeusministeriön toimeksiannosta tilastaselvityksen, jossa naisiin kohdistuvien väkivaltarikosten etenemistä rikosprosessissa, poliisille saapuneista rikosilmoituksista tuomioon saakka, selvitettiin tiettävästi ensimmäistä kertaa vastaavassa laajuudessa. Selvityksessä käytettiin Tilastokeskuksen rekisteriaineistoja rikos- ja pakkokeinotilastosta sekä syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilastosta vuosilta 2009–2022. Tarkasteluun otettiin pahoinpitelyrikokset sekä henkirikoksen yritykset. Tarkastelu tehtiin kolmessa eri ryhmässä: parisuhdeväkivalta, perheväkivalta ja kaikki polisille ilmoitetut/tuomioistuimeen edenneet tapaukset. Suurimmat muutokset aikavälillä 2009–2022 tapahtuivat vuonna 2011, kun lähisuhteessa tapahtuneet lievät pahoinpitelyt tulivat virallisen syytteen alaisiksi. Syyttäjälle ilmoitettiin tapauksista vakaasti, mutta asianomistajan perumien rikosilmoitusten sekä rangaistuksen vaatimatta jättämisten määrä laski. Rikoksen vähäisyyteen ja vanhenemiseen liittyviä päätöspäätöksiä käytettiin sen sijaan useammin. Vuosina 2019–2022 käräjäoikeuksissa ratkaistuissa väkivaltatapauksissa noin 40 % uhri oli nainen, mutta parisuhdeväkivaltatapauksissa uhri oli nainen 80 % tapauksista. Perheväkivallan uhreista noin puolet oli naisia. Tarkasteltujen rikosilmoitusten käsittelyn kesto poliisilla on pidentynyt. Noin 40 % naisuhrien vuonna 2019 ilmoittamasta parisuhdeväkivaltatauksesta oli saanut lainvoimaisen tuomion alioikeudessa vuoden 2022 loppuun mennessä. Parisuhdeväkivallassa rikosilmoituksen jättämisestä käräjäoikeuden ratkaisuun kului noin vuosi. Parisuhdeväkivaltaa koskevista päärikossyytteistä, joissa uhri oli nainen, hylättiin 10 %. Miesuhrien kohdalla hylättiin noin joka viides päärikossyyte. Perheväkivaltatapauksista suurin osa johti sakkotuomioon, mutta parisuhdeväkivallassa sakkotuomioiden osuus oli pienempi. Yleisesti naiset kohtaavat enemmän väkivaltaa miesten taholta, kun taas miesuhreilla tekijäkin on useimmiten mies.

Nuorten naisten väkivaltakokemukset

Henna Attila

Marjut Pietiläinen

Tyttöjen ja nuorten naisten kohtaamasta häirinnästä ja väkivallasta on julkaistu huolestuttavia tuloksia viime vuosina. Väkivalta on sukupuolistunutta, naiset kohtaavat useammin, toistuvampaa ja vakavampaa väkivaltaa, kun taas miesten kokemukset ovat tyypillisesti kertaluonteisia. Sukupuolistunut väkivalta Suomessa 2021 -tutkimus osoitti naisten kokevan miehiä useammin väkivallan eri muotoja, kuten parisuhdeväkivaltaa, vainoamista ja seksuaaliväkivaltaa. Tutkimuksen mukaan erityisesti nuoret naiset altistuvat väkivallalle seurustelusuhteissa, muissa lähisuhteissa, verkossa ja työelämässä. Tarkastelumme keskittyy nuorten 16–34-vuotiaiden naisten kokemaan parisuhdeväkivaltaan ja muuhun väkivaltaan. Tarkastelemme erityisesti nuorten naisten kokeman väkivallan eri muotoja ja sitä, missä määrin

ne linkittyvät toisiinsa ja kasautuvat. Aineistona käytämme Sukupuolistunut väkivalta Suomessa 2021 -tutkimusta, joka on osa Euroopan laajuista Gender-Based Violence -hanketta. Suomessa tutkimukseen tiedonkeruuseen lisättiin erillinen otos 16–17-vuotiaista tytöistä. Tarkastelumme perustuvat aineistosta tekeillä olevaan jatkoanalysointiin, jota toteutamme Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnan (NAPE) rahoituksella. Tuloksia julkaistaan syksyn 2024 aikana. Menetelminä käytetään pääasiassa kuvailevia tilastomenetelmiä.

Verkossa kohdattu väkivalta ja häirintä

Marjut Pietiläinen
Henna Attila

Verkossa koettu digitaalinen väkivalta on yleistynyt ja myös globaali ilmiö, jolla on vakavia seurauksia sitä kokeneille ja todistaneille. Se vaikuttaa niin ihmisten hyvinvointiin kuin avoimeen keskusteluunkin yhteiskunnassa, ja sen hiljentävä vaikutus on uhka myös demokratialle. Sukupuolistunut väkivalta Suomessa 2021 -tutkimuksen mukaan väkivaltaa tai häirintää verkossa on kokenut joka neljäs ja sitä todistaneita on tätäkin enemmän. Verkossa tapahtuvaa väkivaltaa ja häirintää koetaan yleisimmin vapaa-ajalla perhe- ja sukulaisuussuhteiden ulkopuolella. Naiset kokevat sitä lähes yhtä usein työssä ja parisuhteessa, kun taas miehet kokevat sitä työssä hieman naisia harvemmin ja parisuhteessa selvästi naisia harvemmin. Usein verkossa koettu väkivalta ja häirintä on jatkumoa läheisten taholta koetulle muulle väkivallalle ja kytköksissä vainoamiseen. Tarkastelemme verkossa koetun väkivallan ja häirinnän ilmenemismuotoja ja tapahtumaympäristöjä sekä yhteyttä muihin koettuihin väkivallan muotoihin. Aineistona käytämme Tilastokeskuksen toteuttamaa Sukupuolistunut väkivalta Suomessa 2021 -tutkimusta, joka on osa Euroopan laajuista Gender-Based Violence -hanketta. Tutkimuksen verkossa koettua digitaalista väkivaltaa ja häirintää koskevat kysymykset ovat kansallisia. Tarkastelumme liittyy tutkimuksesta tekeillä olevaan jatkoanalysointiin, jota toteutamme Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnan (NAPE) rahoituksella. Analyysien tuloksia tullaan julkaisemaan syksyn 2024 aikana. Menetelminä käytämme pääasiassa kuvailevia tilastomenetelmiä.

Lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden avunhakemisen determinantit

Johanna Hietamäki
Juhani Saari
Heli Siltala

Tutkimuksessa tarkastellaan lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden avunhakemisen determinanteja vuodenvaihteessa 2021–2022 toteutetun Suomen Gender-Based Violence -tiedonkeruun yli 18-vuotaiden naisten (N=4 759) osa-aineistolla. Hyödynnämme monimuuttujamallinnusta arvioidaksemme uhrin taustan, koetun väkivallan vakavuuden sekä avunhakemisen olosuhteita kuvaavien niin kutsuttujen välittävien tekijöiden suhteellista painoarvoa institutionaalisen (poliisi ja turvakodit) sekä epävirallisten (läheiset tai ystävät) kanavien kautta apuun hakeutumiselle. Koetun väkivallan vakavuus oli odotustemme mukaisesti avunhakemisen vahvin selittäjä, mutta kun tämä vakioidaan mallissa, havaitsemme avun piiriin hakeutumista selittävän myös erityisesti pienten lasten vanhemmuus, kun kohdattu väkivalta on muodoltaan lievempää. Vastaavasti opiskelijat näyttävät hakevan apua muita herkemmin, mitä selittivät lisäksi yleisesti uhrin kokemat vahvemmat sosiaaliset verkostot.

Vankien ja rikoksilla oireilevien tarpeet ja palvelut osa 1

Torstai 13.00-14.15
Tila A3
Pj Jukka Leinonen

Rise-TRIP - Vankien ja yhdyskuntaseuraamukseen tuomittujen tarpeet, rangaistusaika, integraatio ja palvelut 2023-2025

Laura Budlong, Rikosseuraamuslaitos

Rikosseuraamuslaitoksen tehtävänä on vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamuksien täytäntöönpano. Toiminnan tavoitteena on osaltaan ehkäistä uusintarikollisuutta ja lisätä yhteiskunnan turvallisuutta. Rikosseuraamuslaitoksen on kyettävä hoitamaan ydintehtäviään alati muuttuvassa yhteiskunnassa, jossa eteen tulee jatkuvasti uudenlaisia haasteita ja huomioonotettavia tekijöitä. Toiminnan suunnittelun ja kehittämisen kannalta keskeistä on pyrkiä lisäämään ymmärrystä vankien ja yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien henkilöiden taustoista ja tarpeista sekä siitä, miten Rikosseuraamuslaitos onnistuu vastaamaan niihin. Rise TRIP on Rikosseuraamuslaitoksen toteuttama tutkimusprojekti, jossa tarkastelemme vankien ja yhdyskuntaseuraamukseen tuomittujen arvioivaa ja suunnitelmallista työtä ohjaavaa prosessia (seuraamuskauden suunnittelu- ja seurantaprosessi) suhteessa Rikosseuraamuslaitoksen toimintaedellytyksiin sekä seuraamusta suorittavien tarpeisiin ja taustoihin. Tarkoituksena on ymmärtää laajemmin rangaistusajan suunnitelmien sisältöjä sekä sitä, kuinka seuraamusta suorittavien tarpeet on niissä huomioitu. Tutkimuksessa tarkastellaan myös, kuinka vangit ja yhdyskuntaseuraamukseen tuomitut kokevat palveluiden ja toimintojen vastaavan heidän tarpeisiinsa. Lisäksi tarkastelemme palvelupolkuihin ja nivelvaiheisiin liittyviä haasteita, onnistumisia ja kehittämistarpeita sekä seuraamusten päättymisen jälkeistä yhteiskunnallista integraatiota. Tutkimuksessa hyödynnämme aineistotriangulaatiota analysoimalla Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmästä muodostettua rekisteriaineistoa sekä kysely- ja haastatteluaineistoja. Erilaiset aineistotyytit mahdollistavat asioiden tarkastelun useista eri näkökulmista tuottaen kokonaisvaltaisemman kuvan Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan nykytilanteesta. Tutkimusprojekti pyrkii analysoidun tiedon avulla tukemaan Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan suunnittelua ja kehittämistä. Alustavista tuloksista kerrotaan tiivistetysti alustuksen yhteydessä.

Sakko- ja lyhytaikaisvankihankkeen seuranta- ja vaikuttavuustutkimuksen kuulumisia

Jukka Leinonen, Rikosseuraamuslaitos

Sakko- ja lyhytaikaisvangit ovat normaaliväestöön ja muuhun vankipopulaatioon verrattuna huono-osaisempi ryhmä, jolle on tyypillistä sosiaalisten ongelmien kasaantuminen ja niiden taustamekanismit kuten esimerkiksi köyhyys, syrjäytyminen, asunnottomuus ja terveysongelmat. Muuntorangaistuksen taustalla olevat sakot ovat usein seurausta toiminnasta, joka on ollut yhteydessä epävakaiseen elämäntilanteeseen ja päihdeiden käyttöön. Päihdekäytön ja rikollisen toiminnan välinen yhteys on liittynyt pääasiassa joko päihdekäytön rahoittamiseen rikoksilla ja/tai päihdekäytön alentamaan kynnykseen tehdä rikoksia. Vaikka vuoden 2021 alusta voimaan tulleen sakon muuntorangaistusta koskevan sääntelyn muutoksen yhteydessä muuntorangaistuksen käyttöalaa laajennettiin, haluttiin sakko- ja lyhytaikaisvankien ongelmiin puuttua aikaisempaa tehokkaammin hoidollisin keinoin. Tuolloin Rikosseuraamuslaitoksessa käynnistyneen Sakkovankihankkeen tarkoituksena oli

kehittää sakko- ja lyhytaikaisvankien palveluita ja palvelujatkumoitte sekä lisätä sakko- ja lyhytaikaisvankien sijoittamista rangaistuksen aikana toteutettavaan ulkopuoliseen päihdekuntoutukseen. Hankkeen puitteissa toteutuikin kaikkiaan 749 sijoitusjaksoa, joiden aikana kuntoutuspalveluita ostettiin yhteensä 28241 vuorokautta. Sakkovankihankkeen päättymisen jälkeen kesäkuussa 2023 sijoittelutoiminta on jatkunut Rikosseuraamuslaitoksen normaalina toimintana. Sakkovankihankkeeseen liittyy vuoden 2025 loppuun ulottuva seuranta- ja vaikuttavuustutkimus, jossa tarkastellaan ulkopuolisen sijoittelun edellyttämän verkostoyhteistyön prosessia, palvelutarpeen ja -tarjonnan kohtaamista sekä hoidon ja rangaistuksen sisältämän kokonaisuuden vaikutuksia sekä vaikuttavuutta suhteessa ulkopuoliseen sijoitukseen valikoitumattomiin vankeihin. Prosessin osalta tarkastellaan ulkopuoliseen sijoitukseen valikoitumiseen ja rangaistuksen jälkeisiin hoitojatkumoihin kiinnittymiseen liittyviä kynnyiskohtia sekä keinoja niiden madaltamiseksi siten, että lyhyt rangaistus aika olisi mahdollista hyödyntää sijoitukseen maksimaalisesti. Kohtaannon osalta selvitetään muun muassa sitä, minkä tyyppisestä hoidosta/kuntoutuksellisista toimista sekä rangaistuksen jälkeisistä palvelujatkumoiista on ollut eniten hyötyä. Vaikutusten ja vaikuttavuuden näkökulmista tutkitaan, pureeko tiili vai hoito paremmin suhteessa esimerkiksi uusintarikollisuuteen ja sosioekonomisiin muutuksiin. Tässä pyritään jäljittelemään koeasetelmaa etsimällä vankilan ulkopuoliseen päihdekuntoutukseen valikoituneille mahdollisimman hyvin kaltaistettu verrokkiryhmä sijoittamatta jääneistä vangeista. Kriminologian päiville ehdottamani alustuksen aiheena on Sakko- ja lyhytaikaisvankihankkeen seuranta- ja vaikuttavuustutkimuksen etenemisen tilannekatsaus sekä koeryhmän profiiliin, sijoituksiin ja vaikuttavuuteen liittyvät havainnot ja alustavat tulokset.

Suunnitelmia suunnittelun vuoksi?

Mia Kilpeläinen, Itä-Suomen yliopisto, oikeustieteiden laitos

Esittelen alustuksessani äskettäin tarkastettua väitöskirjatutkimustani, jossa tarkastelin rangaistusajan suunnitelman tosiasiallista roolia vangin poistumislupa- ja siirtoasiassa. Rangaistusajan suunnitelma on vankeinhoidollinen työkalu, jonka avulla kuntouttavat toimet pyritään kohdentamaan. Suunnitelma on myös yksi huomioitava kriteeri päätettäessä rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävää poistumislupaa tai vangin siirtymistä suljetusta laitoksesta avolaitokseen. Tutkimusta ohjaa kolme tutkimuskysymystä: 1) Missä määrin poistumislupa- ja avolaitossiirtoja koskeva päätöksenteko vastaa vankeusrangaistuksen täytäntöönpanolle asetettuihin tavoitteisiin? 2) Mitkä vankiin liittyvät tekijät ovat yhteydessä RP-poistumislupa- ja avolaitossiirtopäätöksen lopputulemaan? 3) Millainen rooli rangaistusajan suunnitelmalla päätösharkinnassa käytännössä on? Tutkimusaineisto muodostui kaikista vuonna 2014 ko. asioissa tehdyistä päätöksistä ja kuhunkin päätökseen liittyvästä asian esittelystä ja päätösperusteluista. Tämän lisäksi aineistoon oli linkitetty vankia koskevia tietoja ja tiedot hänen rangaistusajan suunnitelmastaan. Aineistoa analysoitiin sekä regressioanalyysillä että sisällön analyysillä. Saadut tulokset osoittivat, että poistumislupa-asiassa rangaistusajan suunnitelman etenemättömyys lisäsi kielteisen poistumislupapäätöksen todennäköisyyttä, samoin kuin päihdeasia rangaistusajan suunnitelman tavoitteena. Avolaitossiirtojen osalta merkittävin tulos oli laitoksen vaikutus myönteiseen siirtopäätökseen: ne vangit, joilla yli puolet laitoksesta oli suoritettu, saivat todennäköisemmin kielteisen siirtopäätöksen. Asiakirja-aineiston analyysistä ilmeni, ettei suunnitelma juurikaan näyttäydä päätöksenteossa. Lisäksi päätökset ovat heikosti perusteltuja. Saadut tulokset haastavat sekä vangin oikeusturvan toteutumisen että menettelyllisen oikeudenmukaisuuden institutionaalisten edellytysten ilmenemisen.

Digitaalinen kuntoutus vankiloissa: tutkimustuloksia ja havaintoja

Pia Puolakka, Rikosseuraamuslaitos

Vankiloissa tapahtuva kuntoutus ja opiskelu on digitalisoitunut maailmanlaajuisesti viimeisen 10 vuoden aikana. Vankila ympäristönä muodostaa kuitenkin useita haasteita ja riskejä digitalisaation käytölle. Vuodesta 2021 alkaen Suomessa on ollut käytössä älyvankilamalli, jossa vangit voivat käyttää vankilan sisäisiä ja vankilasta ulospäin suuntautuvia digipalveluja henkilökohtaiselta sellipäätteeltä suoraan sellistä käsin. Vankien ja henkilökunnan kokemuksia digipalveluista ja älyvankilamallista on tutkittu sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Rikosseuraamuslaitoksessa on toteutettu älyvankilamallin käyttökokemuksia ja hyötyjä koskevia kyselyjä vuosina 2022, 2023 ja 2024. Kansainvälistä tutkimusta vastaavista malleista muissa maissa on kertynyt 2010-luvulta alkaen. Aihe on kuitenkin verrattain uusi, ja useimmat tutkimukset ovat kvalitatiivisia. Keskeisinä tutkimustuloksina on kuitenkin huomattu seuraavia asioita: vankien digipalveluiden käyttöä haastavat digitaitojen puute ja se, että yhteys digipalveluihin vankilasta käsin on väistämättä rajatumpi kuin muilla kansalaisilla. Lisäksi digipalveluiden kehitys koetaan hitaana ja epätasaisena. Esimerkiksi Suomessa vain kolmeen vankilaan on toistaiseksi saatu älyvankila toteutettua. Digitalisaation hyötyinä on nähty asioinnin anonymisuus, palveluiden paremman saavutettavuuden kautta helpottunut sopeutuminen vankilaympäristöön, vanhemmuuden tukeminen vankilasta käsin, kommunikoinnin monipuolistuminen vankilan sisällä vankien ja henkilökunnan välillä sekä vankilasta ulospäin ja (digitaalisen) syrjäytymisen ehkäiseminen. Digitalisaatio on nähty Pohjoismaisen kriminaalipolitiikan normaalisuusperiaatetta tukevana. Rikosseuraamuslaitoksen kyselyissä vangit ovat kokeneet älyvankilamallin tukevan muun muassa kuntoutumista ja opiskelua sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista vankilasta käsin. Kansainvälisessä tutkimuksessa sellipäätteitä käyttävien vankiloiden vankien on todettu uusivan rikoksiaan harvemmin kuin niiden vankien, joilla sellipäätteitä ei ole ollut. Tutkimus tältä osin on kuitenkin niukkaa ja lisätutkimukselle on tarvetta. Alustukseni sisältää kirjallisuuskatsauksen vankiloiden digitalisaatiota koskevaan tutkimukseen ja yhteenvedon Rikosseuraamuslaitoksessa toteutettujen kyselyiden tuloksista.

Digitaalisen rikollisuuden ja vastuun ulottuvuudet

Torstai 13.00-14.15

Tila A2b

Pj Marko Mikkola

Daemon Criminal Liability in Virtual Social Worlds

Siina Raskulla, julkisoikeuden yliopistonlehtori, Tampereen yliopisto

Avatars are electronic representations controlled by their users. They are a common feature of virtual social worlds. However, advances in technology and artificial intelligence have led to the emergence of software-generated characters that can be indistinguishable from human-controlled Avatars. The presentation focuses on the potential criminal liability of these algorithm-guided characters, non-Avatar Characters (NACs), or Daemons. As Daemons become increasingly similar to Avatars, the question arises whether virtual social worlds will have double standards for Daemons and Avatars. Research suggests that our interactions with Daemons in virtual worlds may have an impact outside of these virtual environments. This impact may occur because we perceive Daemons as moral agents, even when aware of their artificial nature. This moral agency of Daemons raises questions about legal personhood and criminal liability. This presentation addresses the challenging question of Daemon criminal liability and punishing Daemons. The key concern regarding the punishability of Daemons is whether it is efficient when the entity in question has no moral sense to understand punishment and the ability to suffer. This presentation argues that while Daemons themselves may not be effectively punished, there is a societal demand for punishment. This societal demand may play a role in establishing legal duties for Daemons. When it comes to punishing Daemons, another question is how to punish them. This question will also be discussed in relation to the purpose of punishment to restore moral balance.

Nettiuhrikokemus: Digitaalisen aikakauden globaali haaste

Marko Mikkola, Tampereen yliopisto

Tapa, jolla käytämme internetiä päivittäin, on muuttanut arkirutiinejamme, mutta samalla se on muuttanut niitä keinoja, joita rikolliset ja kiusaajat käyttävät saavuttaakseen tavoitteensa heidän siirtyessä mahdollisten kohteidensa perässä internetin tarjoamille erilaisille digitaalisille alustoille. Vaikka kuka tahansa voi olla näiden rikollisten tai kiusaajien kohde, kaikki eivät kuitenkaan jää uhriksi netissä. Lähestyn nettiuhrikokemusta selittäviä syitä neljän erillisen tutkimuksen kautta integroimalla kriminologian ja sosiaalipsykologian uhrikokemuksia selittäviä teorioita digitaalisessa ympäristössä. Ensimmäisessä ja toisessa tutkimuksessani hyödynnän kansainvälistä empiiristä dataa Suomesta, Yhdysvalloista, Espanjasta ja Etelä-Koreasta tutkiessani syitä 15–25-vuotiaiden nuorten nettirikosuhri- ja nettihäirintäkokemusten taustalla. Kolmas tutkimus tutkii selittäviä tekijöitä 15–25-vuotiaiden suomalaisnuorten nettirikosuhrikokemusten taustalla ja neljäs tutkimus lähestyy syitä suomalaisten työssäkäyvien 18–64-vuotiaiden aikuisten nettirikosuhrikokemusten taustasyihin vuosien 2019 ja 2022 välillä kerätyn pitkittäistutkimusdatan avulla. Tutkimusten tulokset osoittavat kuinka teorioita integroiva lähestymismalli auttaa paremmin ymmärtämään syitä nettirikos- ja nettihäirintäkokemusten taustalla korostaen uhrikokemustapahtuman kompleksisuutta. Samalla tutkimukset myös osoittavat kuinka syyt uhrikokemuksen taustalla vaihtelevat kulttuureittain ja kuinka nopeat yhteiskunnalliset muutokset voivat kasvattaa riskiä joutua netin

rikollisten uhreiksi. Tutkimusten tuloksia voidaan hyödyntää pohdittaessa uusia keinoja vähentää nuorten ja aikuisten riskiä joutua uhriksi yhteiskunnassa, jonka digitalisoitumisen ja sen mukanaan tuomien muutosten nopeus on alati kasvava.

Verkkovihan riskit nuoren hyvinvoinnille

Essi Pentikäinen, Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti

Aktiivisesti sosiaalista mediaa ja internetiä käyttävillä nuorilla on kohonnut riski erilaisille verkkouhrikokemuksille. Tutkimuskirjallisuudessa vihamotivoitunut ja ryhmäperustainen aggressio on nähty erityisen vahingollisena psyykkiselle hyvinvoinnille, mutta kysymystä vihamotiivin merkityksestä uhrikokemuksissa ei ole juurikaan tutkittu verkkokokontekstissa. Tässä kyselymenetelmää hyödyntävässä tutkielmassa tarkastellaan varianssi- ja regressioanalyysillä verkkovihan uhriksi joutumisen yhteyttä nuorten subjektiiviseen ja psykososiaaliseen hyvinvointiin. Tavoitteena on selvittää, onko juuri ryhmäperustainen vihamotivoitunut verkkoaggressio erityisen haitallista nuorten hyvinvoinnille. Hyvinvoinnin vasteita tarkastellaan sen mukaan, onko nuori joutunut vihamotivoituneen verkkovihan tai muunlaisen verkkokiusaamisen uhriksi. Lisäksi tarkastellaan, suojaako vanhemmilta saatu sosiaalinen tuki nuorten hyvinvointia verkkovihan ja verkkokiusaamisen mahdollisilta haitallisilta seurauksilta. Näitä kysymyksiä selvitetään Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin keräämän Nuorisorikollisuuskyselyn 2020 avulla, joka tarjoaa tietoa yhdeksäsluokkalaisten nuorten (N=5674) verkkouhrikokemuksista ja hyvinvoinnin tasosta. Teoreettisesti tutkimuskysymykset pohjautuvat sosiaalisen identiteetin lähestymistapaan ja hyvinvoinnin puskurointihypoteesiin. Tulokset tukevat aiemman tutkimuksen tuloksia pääosin: sekä vihamotivoituneen verkkovihan että muunlaisen verkkokiusaamisen uhrit voivat muita ikätovereitaan huonommin. Verkon uhrikokemukset ovat yhteydessä lisääntyneisiin psykososiaalisiin ongelmiin ja matalampaan subjektiivisen hyvinvoinnin tasoon, mutta eivät vähäisempiin psykososiaalisiin vahvuuksiin. Verkkovihan uhreilla on enemmän psykososiaalisia ongelmia kuin muuta verkkokiusaamista kokeneilla. Tutkielma antaa siten alustavaa tukea sille, että ryhmäpohjainen aggressio olisi erityinen uhka nuoren hyvinvoinnille, vaikka yhteys heikkeneekin kontrollimuuttujien vakioimisen jälkeen. Erot verkkovihan ja verkkokiusaamisen uhrien hyvinvoinnissa voivat kuitenkin johtua ainakin osittain ryhmien muista eroista. Tulosten perusteella vanhempien tuki ei suojaa nuoria verkkouhrikokemusten vahingollisilta seurauksilta.

Nuorisoriikollisuus, radikalisoituminen ja niiden ehkäisy

Torstai 13.00-14.15

Tila A1

Pj Jonna Laitonen

Mentoroinnin vaikuttavuus ja hyvät käytännöt kirjallisuudessa

Päivi Korhonen, erityisasiantuntija, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Teemu Vauhkonen, erikoistutkija, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Mentoroinnin vaikuttavuus ja hyvät käytännöt kirjallisuudessa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) käynnistää vuosina 2024–2026 terveyden edistämisen määrärahalla Turvalliset kadut-kokonaisuuden, jonka tavoitteena on ehkäistä nuorten katuväkivaltaa. Osana tätä kokonaisuutta hyödynnetään mentorointia, joka kohdistuu sekä riskissä oleviin nuoriin, että jo vakavia rikoksia tehneisiin ja rikoskierteessä oleviin nuoriin. Ennen mentorointiohjelman toteutusta laaditaan kirjallisuuskatsaus, jonka tarkoituksena on tukea mentoroinnin suunnittelua ja toteutusta. Kirjallisuuskatsaus jakautuu kahteen osaan: (1) mentoroinnin vaikuttavuus eri konteksteissa ja kohderyhmissä sekä vaikuttavuuteen yhteydessä olevat tekijät, ja (2) mentoroinnin implementoinnin hyvät käytännöt. Ensimmäisessä osassa keskitytään meta-analyyseihiin ja systemaattisiin kirjallisuuskatsauksiin, jotka käsittelevät mentoroinnin vaikuttavuutta. Toiseen osaan sisältyy myös laadullisia tutkimuksia, joiden tuotetaan yksityiskohtaisempaa mutta kumuloitunutta käytännön työssä hyödynnettävää tietoa. Kirjallisuuskatsauksen tulokset julkaistaan syksyllä 2024. Esittelemme puheenvuorossamme kirjallisuuskatsauksen tuloksia.

Eettinen uhka vai mahdollisuus: RATTI-työkalu radikalisoitumisalttiuden arvioinnissa

Anneli Portman, erityisasiantuntija, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

THL:n Radik-hankkeessa kehitettiin vuosina 2020–2023 sote-alan ammattilaisten työn tueksi digitaalinen työkalu väkivaltaiseen radikalisoitumiseen liittyvän tuen tarpeen arviointiin käytettäväksi tilanteissa, joissa ammattilaiselle on herännyt huoli kohtaamansa henkilön mahdollisesta väkivaltaisesta radikalisoitumisalttiudesta. Työ perustui edeltävään tutkimukseen (Ritola 2019), jonka mukaan sote-ammattilaiset kokivat tarvitsevansa lisää ymmärrystä väkivaltaisesta radikalisoitumisesta ilmiönä sekä käytännön ohjausta siitä, miten sitä tulisi käsitellä asiakastapaamisissa. Tutkimuksessa todettiin lisäksi, että ammattilaisilla oli tarve saada yhteistyön sujuvoittamiseksi yhteistä käsitteistöä, joka helpottaa myös moniammatillisen yhteistyön käytäntöjä. RATTI-työkalu koostuu kolmesta osasta, jotka rakennettiin tutkimusperustaisesti vastaamaan näihin edellä mainitun tutkimuksen esiin nostamiin tarpeisiin. Erilaisista väkivaltaan liittyvän riskiarvioinnin työkaluista poiketen RATTI-työkalun keskeisiksi periaatteiksi otettiin sote-alan ammattietikan kaksi peruseriaatetta: huolenpidon velvoite (duty of care) ja vahingontuottamisen ehkäisy (do no harm). Esityksessä tarkastellaan sitä, miten nämä kaksi periaatetta toteutettiin sekä pureudutaan tarkemmin siihen, miten työkalu käytännössä huomioi haavoittuvammassa asemassa olevien erilaiset tarpeet. Esityksessä tarkastellaan myös sitä, miten työkalun digitaalisuus suhteutuu

yllä mainittuihin eettisiin periaatteisiin ja millaisia reunaehdoja RATTI-työkalun käyttöön liittyy.

Väkivalta ja laittomat velat osana päihteitä aktiivisesti käyttävien nuorten elämää

Teemu Kaskela, A-klinikkasäätiö
Alix Helfer, Nuorisotutkimusseura

Tausta: Päihteitä aktiivisesti käyttävillä nuorilla tarkoitetaan tässä epäselvästi rajautuvaa ryhmää nuoria ihmisiä, joiden elämässä risteävät useat huono-osaisuuden tekijät, kuten suonensisäiseen huumeidenkäyttöön liittyvät riskit, asunnottomuus, vakavat mielenterveydenongelmat sekä väkivalta. Esityksessämme käsittelemme päihteitä aktiivisesti käyttävien nuorten kokemuksia ja näkemyksiä liittyen vakavaan väkivaltaan.

Aineisto ja menetelmät: Esitys pohjautuu etnografiseen havainnointiin kahdessa ilman päihteettömyysvaatimuksia toimivassa nuorille suunnatussa toiminnossa (41 havainnointikertaa), päihteitä aktiivisesti käyttävien nuorten haastatteluihin (27 haastattelua), sekä päihteitä aktiivisesti käyttävien nuorten kanssa työskentelevien työntekijöiden haastatteluihin (4 haastattelua). Aineistonkeruu toteutettiin syksyn 2023 ja kesän 2024 välisenä aikana. Havaintomuistiinpanot ja litteroidut haastattelut analysoitiin tietokoneavusteisesti temaattisella sisällönanalyysillä.

Tulokset: Vakava väkivalta näkyi osana huumeita ongelmallisesti käyttävien nuorten arkea. Nuorten kokema väkivalta oli raakaa ja arkipäiväistynyttä. Välillä vakaviakin väkivaltatilanteita saattoi syntyä impulsiivisesti aiheettomiksi kuvailluistakin syistä. Naisilla seksuaalisen väkivallan kokemukset olivat yleisiä. Väkivalta nähtiin usein selviytymiskeinona ja väkivaltatilanteet koettiin itsepuolustuksena tai muuten oikeutettuna. Keskeinen osa nuorten kokemaa väkivaltaa olivat huumevelat, joiden nähtiin välillä olevan keksittyjä tekosyitä kiristämiseen. Velkoihin liittyvän väkivallan ehkäisemiseen ei juuri nähty keinoja. Johtopäätökset: Päihteitä aktiivisesti käyttävät nuoret ovat keskeinen ryhmä, kun tarkastellaan nuorten kohtaamaa väkivaltaa. Näiden nuorten kuvaamat kokemukset eivät vaikuta olevan yhtenäisiä lisääntyvän katujengeihin tai tuntemattomiin kohdistuviin väkivallantekoihin liittyvän keskustelun kanssa. Sitä tulisikin tarkastella huomiota vaativana ilmiönä, johon tarvitaan erillisiä ratkaisuja.

Kriminologisen yleisen paineteorian mukaisten riskitekijöiden yhteys nuorisorikollisuuteen ja jengiläisyyteen

Kaisla Saartenoja, Helsingin yliopisto

Vertaamalla nuorisojengien jäseniä muihin rikosaktiivisiin nuoriin, tutkimuksessa tarkastellaan, liittyykö rikoksia tekeviin nuorisojengien jäseniin erityisiä piirteitä sosiodemografisten tekijöiden, rikoskäyttäytymisen tai kriminologisen yleisen paineteorian mukaisten riskitekijöiden suhteen. Keskeisenä paineen lähteenä tarkastellaan koettua ryhmäsyrrjintää, jonka lisäksi tarkasteltavia paineen muotoja ovat taloudellinen paine, negatiiviset elämäntapahtumat ja rikoksen uhriksi joutuminen. Tutkimuksen aineisto on kansainvälisen nuorisorikollisuuskyselyn (ISRD-4) Suomen otos, joka kerättiin Helsingin ja

Turun kouluissa keväällä 2022 (N=2 435). Vastaajat ovat 12–20-vuotiaita nuoria yläkouluista, lukioista ja ammattikouluista. Nuorisojengin määritelmänä käytetään kansainvälisen tutkijayhteisön muodostamaa Eurogang-määritelmää, jonka lisäksi ylimääräisenä kriteerinä on nuoren oma rikosaktiivisuus vastaushetkeä edeltäneen vuoden aikana. Menetelminä käytetään ristiintaulukointeja ja multinomiaalista logistista regressioanalyysia. Tulosten perusteella nuorisojengien jäsenet eivät eroa muista rikoksia tehneistä nuorista iän, sukupuolijakauman, maahanmuuttajataustan tai luokka-asteen suhteen. Koettu ryhmäsyrrintä ei näytä olevan merkittävä riskitekijä nuorisojengien jäsenyydelle, vakaviin eikä lievempiin rikoksiin syyllistymiselle. Merkittävimpänä paineen muotona näyttäytyy sen sijaan rikoksen uhriksi joutuminen, jonka kokeneiden suhteellinen riski syyllistyä rikokseen tai kuulua nuorisojengiin on suurempi kuin muilla nuorilla. Mikään paineteoreettisista riskitekijöistä ei ole nuorisojengien jäsenille erityinen muihin rikosaktiivisiin nuoriin verrattuna. Tutkimuksissa tulisi jatkossa enemmän verrata nuorisojengien jäseniä muihin rikosaktiivisiin nuoriin sen selvittämiseksi, missä määrin tarvitaan erityisiä nimenomaan nuorisojengien jäsenille suunniteltuja rikollisuutta ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä. Lisäksi olisi muodostettava entistä sensitiivisempiä määritelmiä erilaisille rikoksia tekeville ryhmille. Alustus perustuu hyväksytyyn maisterintutkielmaan.

Rikollisuuden tutkimuksia

Torstai 13.00-14.15

Tila A4

Pj Matti Näsi

Työpaikan menettämisen vaikutus rikollisuuteen: Kvasikokeellinen rekisteritutkimus 1990-luvun lamasta 2020-luvulle

Antti Latvala, Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti

Työpaikan menettäminen ja työttömyys ovat yhteydessä kohonneeseen rikollisuuden riskiin, mutta on edelleen epäselvää, missä määrin nämä tilastolliset yhteydet kertovat todellisista kausaalivaikutuksista vs. valikoitumisesta. Joukkoirtisanomiset mahdollistavat kvasikokeellisen tutkimusasetelman, jonka avulla voidaan luotettavammin sulkea pois valikoitumisharha, jossa työpaikan menettäminen on riippuvainen työntekijän henkilökohtaisista ominaisuuksista. Tässä rekisteritutkimuksessa hyödynnämme työnantaja-työntekijäaineistoa, joka kattaa tiedot Suomen 1990-luvun laman aikaisista laajoista toimipaikkojen sulkemisista ja joukkoirtisanomisista. Nämä tiedot yhdistetään käräjäoikeuksien rikostuomioihin vuosilta 1977-2020. Tämän kattavan aineiston avulla tutkimme kokoaikaisen yksityisen sektorin työpaikan menettämisen vaikutuksia rikollisuuteen jopa 30 vuoden seurantajaksolla. Tarkastelemme minkä tahansa rikostuomion lisäksi erikseen myös väkivalta-, omaisuus- ja huumausainerikoksia, sekä työpaikan menettämisen mahdollisia välittömiä ja pitkäkestoisia vaikutuksia. Aineisto kattaa n. 591,000 työntekijää, jotka olivat 25–55-vuotiaita seurantajakson alussa. Analyysissä verrataan työpaikan menettäneiden rikosriskiä verrokkeihin, jotka eivät menettäneet työpaikkaansa, käyttäen Coxin regressioanalyysiä. Kausaalipäätelmien vahvistamiseksi analyysissä käytetään myös taustaominaisuuksiensa ja rikoshistoriansa perusteella kaltaistettuja verrokkeja. Tutkimus antaa uutta tietoa paitsi työpaikan menettämisen mahdollisista vaikutuksista rikollisuuteen myös Suomen lama-ajan pitkäkestoisista vaikutuksista ihmisten elämään.

Väkivallan tulkintakehyksen kansainvälinen vertailu ISR4 aineiston valossa

Matti Näsi, Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti

Tässä artikkelissa tarkastellaan väkivallan tulkintakehyksen eroja 15 maata kattavan Kansainvälisen nuorisorikollisuuskyselyn (ISR4) aineiston avulla. Artikkelissa tarkastellaan ensinnäkin sitä, että missä määrin väkivallan tulkintakehys vaihtelee kansainvälisesti. Lisäksi artikkelissa tarkastellaan missä määrin bruttokansantuote, eriarvoisuus (gini-indeksi), Inhimillisen kehityksen indeksi (HDI), henkirikostaso, väkivaltakäyttämisen yleisyys ja väkivallan uhriksi joutumisen yleisyys ovat yhteydessä väkivallan tulkintakehyksen eroihin tarkasteltavien maiden välillä. Kansainvälinen nuorisorikollisuuskyselyjärjestelmä on yksi Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin kansallisista seurantajärjestelmistä ja sitä on kerätty 1990-luvulta lähtien. Kyselyjärjestelmän aineistonkeruu toteutetaan valikoiduissa kaupungeissa noin 50 maassa. Se koostuu 13–17-vuotiaiden nuorten vastauksista, joissa kartoitetaan tietoa nuorten tekemästä ja kokemasta rikollisuudesta. Suomessa ISR4-tutkimuksissa mukana ovat olleet Helsinki ja Turku. Vaikka ISR4:n painopiste on ensisijaisesti nuorten rikollisuutta ja rikollisuuden uhrikokemuksia mittaavana osoitinjärjestelmänä, sen osana kerätään myös tietoa koskien vastaajien käsityksiä väkivallasta. Tutkimuslomakkeella on kysymyspatteristo, jossa kuvataan 7 erilaista tapahtumaa, joista vastaajilta kysytään, että

missä määrin kukin esitetty tapahtuma on heidän mielestään väkivaltaa. Jokaisen tapahtumakuvauksen kohdalla on käytössä neliluokkainen vastausvaihtoehto.

Viittaako kyberrikollisuus vakavaan rikoskäyttäytymiseen? Kyberrikosten vakavuus ja yleisyys Euroopassa ja Etelä-Amerikassa

Janne Vepsäläinen, Tampereen yliopisto

Teknologian kehitys on tehnyt kyberrikollisuudesta jatkuvasti tärkeämmän tutkimuskohteen kriminologiassa. On kuitenkin edelleen epäselvää, kuinka kyberrikollisuus vertautuu muihin nuorten rikollisuuden muotoihin esiintyvyyden ja vakavuuden suhteen. Kriminologiassa hyödynnetään vastemuuttujina usein eri rikoksia yhdisteleviä summamuuttujia kuvaamaan kyselyvastaajien rikoskäyttäytymistä, joka voi hämärtää eri rikoslajien vakavuus- ja prevalenssieroja. Tämä on erityisen ongelmallista uusien rikollisuuden muotojen, kuten kyberrikollisuuden, kohdalla, joiden suhde perinteiseen rikollisuuteen on osittain tuntematon. Tässä tutkimuksessa käytetään edustavaa neljännen kansainvälisen nuorisoriikollisuuskyselyn aineistoa (International Self-Report Delinquency Study 4, N = 28 325) hakkeroinen, verkkopetosten, verkkovihapuheen ja verkossa tapahtuvan seksuaalisen hyväksikäytön esiintyvyyden selvittämiseksi 13–17-vuotiaiden nuorten keskuudessa. Mukana olevat maat ovat Suomi, Tanska, Ruotsi, Norja, Islanti, Liettua, Viro, Yhdistynyt kuningaskunta, Slovenia, Argentiina, Brasilia ja Venezuela. Lisäksi tutkimuksessa hyödynnetään Item Response Theory -menetelmää, jotta kyberrikosten suhteellista vakavuutta voidaan verrata perinteisiin rikoksiin (esim. omaisuus- ja väkivaltarikokset). Tulosten perusteella pohditaan kyberrikollisuuden kriminaalipoliittista merkitystä yleisyyden ja vakavuuden näkökulmasta.

Poliisin aineistojen käyttö tutkimuksessa

Torstai 13.00-14.15
Tila C8
Pj Sasu Tyni

Väkivallaton lapsuus turvaamiseen tarvittava tietopohja

Markus Kaakinen, Helsingin yliopisto

Lapsen oikeus väkivallalta suojeluun on hänen perusoikeuksiensa ytimessä. Väkivallattoman lapsuuden edistäminen edellyttää vahvaa ja monipuolista tietopohjaa, jonka avulla voidaan luoda ajantasainen tilannekuva ja valita asiaankuuluvat kehittämistoimet. Tässä esityksessä kuvaan suomalaista lapsiin kohdistuvan väkivallan tietopohjaa sekä moniammatillisen työryhmätyön perusteella koostettuja toimenpidesuosituksia sen kehittämiseksi. Tietopohja on monipuolinen mutta verrattain hajanainen, ja sen ytimen muodostavat erilaiset kysely-, rekisteri- ja viranomaistiedonkeruulähteet. Tietopohjan jatkuvuutta ja kattavuutta tulee jatkossa parantaa, mikä edellyttää esimerkiksi kansallisesti keskeisten kyselytutkimusten turvaamista. Lapsille on myös tarjottava mahdollisuus osallistua tutkimustiedon tuottamiseen eettisesti kestäväällä tavalla. Lisäksi väkivaltaan liittyviä rekisteritietoja tulisi hyödyntää nykyistä laajemmin. Lapsiin kohdistuvan väkivallan tietolähteiden säännöllinen koostaminen auttaisi tiedon hyödyntämisessä.

Poliisin aineistojen käyttö tutkimuksessa

Vesa Muttilainen, erikoistutkija, Poliisiammattikorkeakoulu

Poliisin toiminnasta kertyy monenlaisia aineistoja, jotka voivat olla hyödyllisiä poliisialan ja kriminologian alan tutkimuksessa. Muun muassa rikosepäilyjä ja niiden tutkintaa kuvaavia rekisteritietoja on hyödynnetty eräiden rikoslajien säännöllisessä seurannassa ja erillistutkimuksissa. Poliisi kokoaa eri rekistereihin kertyvistä perustiedoista myös tilastollista aikasarjatietoa. Nämä tiedot kuvaavat paitsi rikollisuutta, myös esimerkiksi henkilöstöä, taloutta ja toiminnan sisältöä. Lisäksi poliisista ja sen toiminnasta on koottu monenlaisia erillisaineistoja kyselyjen, haastattelujen ja muiden menetelmien avulla.

Tässä esityksessä tarkastellaan poliisia ja poliisin toimintaa kuvaavia aineistoja sekä pohditaan niiden hyödyntämisen mahdollisuuksia. Toisaalta sivutaan asiaan liittyviä haasteita, joita liittyy esimerkiksi tutkimuslupakäytäntöihin ja aineistojen avaamiseen jatkokäyttöä varten.

Rikosseuraamuslaitos tutkimuksen mahdollistajana – tutkimusaineistojen saatavuus ja muuttuneet käytännöt

Sasu Tyni, erityisasiantuntija, Rikosseuraamuslaitos
Peter Blomster, Rikosseuraamuslaitos

Rikosseuraamuslaitos tutkimuksen mahdollistajana – tutkimusaineistojen saatavuus ja muuttuneet käytännöt Rikosseuraamuslaitos tekee itsenäistä tutkimusta, osallistuu sidosryhmäkumppaneiden kanssa tutkimushankkeisiin sekä avustaa ulkopuolisia toimijoita tutkimusprosessin eri vaiheissa. Tutkimustoimintaa koordinoi Strategiayksikön Tiedolla

johtamisen tiimi (Tijo), jonka perustehtävänä on tutkimustoiminnan mahdollistaminen rikosseuraamusalalla. Rikosseuraamuslaitoksessa myönnetään vuosittain noin 50 tutkimuslupaa. Alustuksessa kuvataan nykyiseen tilanteeseen liittyviä haasteita ja annamme tutkijoille joitakin ratkaisuehdotuksia helpottamaan tutkimusaineistojen saatavuutta ja nopeuttamaan tutkimuslupamenettelyjä. Alustus on tarkoitettu niin opiskelijoille kuin nuoremmille ja vanhemmillekin tutkijoille. Tällä hetkellä vankiloiden ja yhdyskuntaseuraamustoimistojen resurssitilanne on haastava. Yksiköissä on henkilöstövajetta ja perusmuotoisen toiminnan pyörittäminen vie ison osan resursseista vaikeuttaen tutkimusten aloittamista. Taloudellinen tilanne on vaikuttanut myös Rikosseuraamuslaitoksen vuosittain myöntämään tutkimusrahoitukseen, joka on tällä hetkellä tauolla. Tiukentuneet tutkimuslupakriteerit pidentävät tutkimuslupien käsittelyaikoja. Alustuksessa käsitellään Rikosseuraamuslaitoksen edellyttämiä yleisiä (esim. GDPR) ja erityisiä kriteereitä. Kuvaamme myös rekisteriaineistojen nykytilaa ja aineistojen saatavuutta sekä kysely- ja haastatteluaineistoihin liittyviä haasteita ja ratkaisuehdotuksia. Tilaisuudessa on tarkoitus jakaa yhdessä kokemuksia ja ratkaisuehdotuksia, miten tutkimusyhteistyö saataisiin mahdollisimman sujuvaksi ja kumpaakin osapuolta hyödyttäväksi.

Re-entry and desistance in digitalized society part 1

Torstai 14.45–16.00

Tila A2a

Pj Eeva Järveläinen & Mari Suonio

Realization of the principle of normalization in the adoption of ICTs in a women's prison: A Finnish qualitative study

Eeva Järveläinen, DigiIN project researcher, Laurea University of Applied Sciences

Teemu Rantanen, DigiIN project manager, Laurea University of Applied Sciences

Digitalization offers prisons versatile opportunities to promote the rehabilitation of incarcerated people during their imprisonment, and on their return to society. This study focuses on the Finland's first closed women's prison using personal in-cell laptops for each incarcerated person. Study asks: (1) How is the principle of normalization realized in the adoption of ICTs in a women's prison, and (2) how do cultural factors hinder the adoption of ICTs in prison. Research material was collected through ethnographic fieldwork and research interviews (22 prison employees and 15 incarcerated women). Results show that the use of ICTs diversified and enhanced prison's internal communication and offered a new tool for interaction. The prison offered a limited opportunity for video-mediated motherhood, and women's multi-problematic service needs were addressed in prison through various digital services. However, the realization of the principle of normalization in the adoption of ICT in a women's prison poses many challenges. Furthermore, security-oriented thinking and passive resistance appeared as key cultural factors that slowed down the adoption of ICTs and new practices. As a conclusion, adopting ICTs and developing a new technology-driven prison culture is a long-term process that necessitates changes in practices, culture and policies that emphasize security.

The role of digitalization in supporting the rehabilitation and reintegration of incarcerated individuals

Eeva Järveläinen, DigiRise project manager, Laurea University of Applied Sciences

Hanna Rantala, DigiRise project researcher, Laurea University of Applied Sciences

Birgitta Tetri, DigiRise project researcher, Laurea University of Applied Sciences

Heli Kaatrakoski, DigiRise project researcher, Laurea University of Applied Sciences

Digitalization is viewed as a means to improve the efficiency, quality, and safety of prisons. It enhances collaborations and communications. DigiRise project (2023-2024), funded by the Prison and Probations Service, examined how digitalization affects rehabilitation and reintegration. We conducted semi-structured interviews with a total of 15 employees and 18 incarcerated individuals from different types of prisons. Through a qualitative analysis we examined digitalizations' benefits and challenges. Digitalization enables individual long-term rehabilitation. Employees recognized its potential but questioned the meaningfulness of self-care and group programs. Incarcerated individuals spoke positively about face-to-face rehabilitation but were neutral towards online rehabilitation. The effects of re-integration depend on the prison. In open prisons, incarcerated individuals are encouraged to use e-

services, Skype meetings and study. However, they found the processes burdensome, limiting their internet use. In closed prisons, video meetings create a meaningful and private means to keep contact with closed ones. Nevertheless, incarcerated individuals felt they do not benefit of digitalization because it's perceived as a security threat. While digitalization supports rehabilitation, it does not solve all issues. In terms of re-integration, it holds potential but requires supportive procedures. Digitalization's perceived benefits and challenges depends on the type of prison and activity in question.

Making desistance around the world

Isabelle F.-Dufour, LPI/Coordinator, Université Laval

Stephen Farrall, co-PI, University of Nottingham

Eeva Järveläinen, co-PI, Laurea University of Applied Sciences

Ailie Rennie, Research assistant, University of Nottingham

The COVID19 pandemic exposed numerous disparities and inequalities including access to justice, prison-overcrowding, over-stretched criminal justice, welfare and healthcare systems, and highlighted the difficulties facing those individuals trying to desist. Our research project explores how different criminal justice systems and community partners have been able to assist former prisoners during and after the pandemic where a widespread shift to the 'remote delivery' of personal services was initiated. We want to explore: 1) How the new 'digital-service-era' affects processes of desistance; 2) How disparities in the digital service between countries systems might affect desistance; 3) How different state-level organizations (criminal justice/welfare), levels of social capital, economic inequality and institutional arrangements affect desistance and 4) Which processes explain variations in rates of desistance in each country (Canada, England and Finland). We interviewed 20 men and 10 women who were imprisoned during the pandemic in all participating countries and 10 NGO/CJS practitioners who assisted them in their re-entry and desistance (120 people in total). Our qualitative comparative analysis and our interdisciplinary international collaboration objective is to highlight how the digital-service-era varies in different countries and how it affects processes of desistance from crime and re-entry to support and inform decision-making.

Rikollisuuden ylisukupolviset yhteydet rekisteritutkimuksen valossa

Torstai 14.45–16.00

Tila A1

Pj Antti Latvala

Biologiset ja psykologiset tekijät rikollisuuden ylisukupolvisuudelta suojaavina tekijöinä: Väestöpohjainen rekisteritutkimus

Antti Latvala^{1,2}, Sofi Oskarsson³, Paul Lichtenstein³, Henrik Larsson⁴, Catherine Tuvblad²

¹Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsingin yliopisto

²Department of Medical Epidemiology and Biostatistics, Karolinska Institutet

³School of Behavioural, Social and Legal Sciences, Örebro University

⁴School of Medical Sciences, Örebro University

Tausta: Vanhempien rikollisuus on merkittävä rikollisuuden riskitekijä, mutta ei tiedetä hyvin, miksi jotkut tälle riskille altistuneet eivät päädy tekemään rikoksia. Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin korkeamman leposykkeen (RHR), systolisen verenpaineen (SBP), kognitiivisten kykyjen (CA) ja psykologisen toimintakyvyn (PF) mahdollisia suojaavia yhteyksiä rikostuomioihin miehillä, joiden vanhemmalla on rikostuomioita.

Aineisto ja menetelmät: Kohorttitutkimuksen aineisto koostui kaikista Ruotsissa vuosina 1958-1993 syntyneistä miehistä, joilla oli rikoksesta tuomittu vanhempi (N=491 658). Tiedot yhdistettiin Ruotsin väestöpohjaisista rekistereistä. Suojaavat tekijät (RHR, SBP, CA ja PF) mitattiin 18-vuotiaana Ruotsin puolustusvoimien pakollisessa kutsuntatarkastuksessa. Vastemuuttujina käsiteltiin käräjäoikeuden tuomiota väkivaltarikoksista ja muista rikoksista. Assosiaatioita tutkittiin Coxin regressiomalleilla. Lisäksi sisarusanalyysillä suljettiin pois perheeseen liittyviä sekoittavia tekijöitä vertaamalla toisiinsa tutkittujen suojaavien tekijöiden suhteen eroavia sisarusia.

Tulokset: Korkeammat RHR-, SBP-, CA- ja PF-tasot olivat systemaattisesti yhteydessä matalampaan rikollisuuden riskiin, kun ei huomioitu perheeseen liittyviä sekoittavia tekijöitä. Vain korkeimman RHR-kvintiilin miehillä oli pienempi riski eiväkivaltarikoksiin, kun perhetekijät huomioitiin sisarusvertailussa. CA:n ja PF:n assosiaatiot kaikentyypisiin rikoksiin sen sijaan pysyivät merkitsevinä, vaikkakin heikentyivät, kun otettiin huomioon perhetekijät.

Johtopäätökset: Leposykkeen yhteys rikollisuuteen vaikuttaa selittyvän suurelta osin perhetekijöillä, kun taas korkeampien kognitiivisten kykyjen ja paremman psykologisen toimintakyvyn yhteydet matalampaan rikosriskiin rikosaktiivisten vanhempien lapsilla eivät selity sisarusten jakamalla taustatekijöillä. Nämä tulokset tarjoavat aikaisempaa vahvempaa näyttöä kognitiivisten kykyjen ja psykologisen toimintakyvyn mahdollisesta rikollisuudelta suojaavasta roolista.

Vanhemman vankeuden yhteys väkivallan uhrikokemuksiin lapsilla: Suomalainen väestötutkimus

Ilona Nissinen¹, Antti Latvala¹, Karoliina Suonpää¹, Pekka Martikainen²

¹Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsingin yliopisto

²Väestötieteen ja väestön terveyden instituutti, Helsingin yliopisto

Vanhempien vankeuden on havaittu olevan yhteydessä lasten heikompaan koulumenestykseen, terveyteen ja mielenterveysongelmiin sekä kohonneeseen rikoskäyttäytymisen riskiin. Vankeusrangaistukseen tuomitut vanhemmat ovat hyvin valikoitunut ryhmä, mikä on otettava huomioon tutkittaessa vankeusrangaistuksen yhteyksiä jälkeläisiin. Aikaisemmassa rekisteripohjaisessa tutkimuksessamme havaitsimme eroja lasten rikollisuuden riskissä, kun huomioimme vanhemman rikostaustaan liittyviä tekijöitä ja lasten ja heidän vanhempiansa sosiodemografisia taustatekijöitä. Koska uhriksi joutumisen on usein havaittu olevan päällekkäistä rikollisuuden kanssa, tarkastelimme väitöskirjan toisessa osatutkimuksessa, onko vankilatuomion saaneiden vanhempien lapsilla kohonnut riski joutua väkivallan uhriksi. Käyttämällä suomalaista koko väestön rekisteriaineistoa havaitsimme, että vuosina 1987-2003 syntyneistä lapsista (N=1 017 072) 1,73 prosentilla oli isä ja 0,18 prosentilla äiti, joka oli tuomittu vankilaan lapsen syntymän ja 18 vuoden iän välillä. Käytimme linkitettyjä hoitoilmoitus- ja kuolinsyyrekisteritietoja tutkiaksemme vanhempien vankeustuomioiden ja lasten väkivallan uhrikokemusten välistä yhteyttä erikseen lapsuudessa, nuoruudessa ja varhaisaikuisuudessa. Tutkimuksen alustavia tuloksia esitellään Kriminologian päivillä.

Vanhemman väkivaltarikollisuus ja lasten itsetuhoisuus: Koko väestön rekisteritutkimus Ruotsissa

Aurora Järvinen^{1,2}, Antti Latvala^{1,2}, Ralf Kuja-Halkola², Paul Lichtenstein²

¹Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsingin yliopisto

²Department of Medical Epidemiology and Biostatistics, Karolinska Institutet

Vanhemman rikollisuus koskettaa maailmanlaajuisesti merkittävää lasten ja nuorten joukkoa, sillä valtaosalla rikoksiin syyllistyneistä on lapsia. Vanhemman rikollisuus on toistuvasti yhdistetty lasten heikentyneeseen hyvinvointiin, kuten mielenterveysongelmien kohonneeseen riskiin. Yhteys on havaittu myös vanhemman rikollisuuden ja lasten kohonneen itsetuhoisuuden riskin välillä, mutta tutkimustietoa aiheesta on niukasti ja tähänastinen tutkimus on pitkälti keskittynyt vain ilmiöiden välisen yhteyden toteamiseen. Tutkimme väkivaltarikollisten vanhempien lasten itsetuhoisuuden riskiä ruotsalaiseen rekisteriaineistoon perustuvassa pitkittäistutkimuksessamme, joka sisälsi lähes kolme miljoonaa Ruotsissa vuosina 1973–2003 syntyneitä lasta vanhempineen. Tutkimuksen keskeisenä tavoitteena oli kuvata väkivaltarikollisten lasten itsetuhoisuuden riskiä, tunnistaa erityisessä riskissä olevia alaryhmiä sekä ymmärtää paremmin ylisukupolvisen yhteyden luonnetta. Havaitsimme, että joka kuudennella naispuolisella ja lähes joka seitsemännellä miespuolisella jälkeläisellä, jonka molemmat vanhemmat oli tuomittu väkivaltarikoksista, esiintyi itsetuhoista käyttäytymistä 30. ikävuoteen mennessä. Lasten itsetuhoisuuden absoluuttinen riski oli erityisen korkea myös silloin, kun vanhemmalla oli väkivaltarikollisuuden lisäksi mielenterveyden häiriöitä, itsetuhoista käyttäytymistä tai vankeustuomio. Tutkimme myös familiaalisten tekijöiden roolia yhteyden taustalla serkusanalyysien avulla ja havaitsimme, että yhteys vanhemman väkivaltarikollisuuden ja lasten kohonneen itsetuhoisuuden riskin välillä selittyi ainakin osittain lapsen ja vanhemman jakamalla geneettisillä alttiustekijöillä. Väkivaltarikollisten

lapset kuvautuvat tutkimuksen perusteella kliinisesti merkittävänä itsetuhoisuuden riskiryhmänä, mikä peräänkuuluttaa varhaisen tunnistamisen, terveydentilan säännöllisen seurannan sekä preventiivisten toimien tärkeyttä.

Psykiatriset häiriöt rujikkusyyden ylisukupolvisuuden riskitekijöinä

Rebecca Siponen^{1,2}, Antti Latvala^{1,2}

¹Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsingin yliopisto

²Department of Medical Epidemiology and Biostatistics, Karolinska Institutet

Tausta: Rikoksia tekevien vanhempien lapsilla on kohonnut riski rikollisuuteen, johtuen niin geneettisistä tekijöistä kuin ympäristötekijöistä. Aiemmat tutkimukset ovat käsitelleet erilaisia perheisiin liittyviä tekijöitä rikollisuuden ylisukupolvisia yhteyksiä muovaavina ja välittävinä tekijöinä, mutta lasten psykiatristen häiriöiden rooli on jäänyt vähälle huomiolle huolimatta psykiatristen häiriöiden tunnetusta yhteydestä rikoskäyttäytymiseen.

Tavoitteet: Tutkimus keskittyy lasten psykiatristen häiriöiden moderoivaan rooliin rikollisuuden ylisukupolvisissa yhteyksissä huomioiden rikollisuuden eri muodot, spesifit psykiatriset diagnoosit, lapsen sukupuolen sekä vanhemman vankeusrangaistukset. Toisena tavoitteena on huomioida perhetaustaan liittyvää riskiä tarkastelemalla lasten psykiatristen häiriöiden merkitystä rikosriskin kannalta perheissä, joissa vanhemmilla on rikostaustaa, verraten toisiinsa psykiatristen diagnoosien suhteen eroavia sisaruksia.

Aineisto ja menetelmät: Tutkimus perustuu ruotsalaisten väestöpohjaisten rekistereiden linkkaukseen vuosilta 1973–2022 sisältäen tiedot mm. käräjäoikeuksissa annetuista rikostuomioista ja potilasrekistereistä. Tutkimuksen otoksen muodostavat n. 1,5 miljoonaa vuosina 1989–2003 syntyntä ruotsalaista ja heidän vanhempansa.

Tulokset ja johtopäätökset: Tutkimalla psykiatristen häiriöiden roolia rikollisuuden ylisukupolvisuudessa sekä sisarusten välisiä eroja riskissä on mahdollista tunnistaa tarkempia rikollisuuden ylisukupolvisuuden mekanismeja. Tuloksista voi olla myös apua erityisen korkeassa rikosriskissä olevien nuorten tunnistamiseen, joka on tärkeätä kohdennettujen interventioimien kehittämiseksi. Esittelemme tutkimuksen alustavia tuloksia Kriminologian päivillä.

Naiset väkivallan tekijöitä ja kokijoina – kohtelun ja kohtaamisen kysymyksiä

Torstai 14.45–16.00

Tila A3

Pj Miisa Törölä, Sisko Piippo & Marita Husso

Väkivalta ja kaltoinkohtelu rikostaustaisten naisten elämänselämissä

Ulla Salovaara, Jyväskylän yliopisto

Vankilaan tuomituista naisista erityisesti ja rikos- ja päihdetaustaisista naisista useat ovat kokeneet elämässään moninaista väkivaltaa parisuhteissaan, lapsuudenperheissään sekä ulkopuolisten taholta muun muassa päihteidenkäyttöverkostoissa. Moninaisella väkivallalla tarkoitetaan erityyppisen väkivallan (mm. fyysisen, seksuaalisen, taloudellisen, digitaalisen ja henkisen) kohteeksi joutumista ja sen tekemistä. Kyse on myös sukupuolittuneesta väkivallasta, sillä rikostaustaisten naisten väkivaltakokemukset eroavat vastaavassa tilanteessa olevien miesten kokemuksista. Koettu väkivalta kuitenkin altistaa ja alentaa kynnystä tehdä väkivaltaa.

Tässä esityksessä avaan rikostaustaisten naisten haastatteluiden pohjalta heidän elämänselämäänsä, jossa nähty ja koettu väkivalta ovat altistaneet väkivallalle sekä alentaneet kynnystä käyttää itse väkivaltaa. Käytän aineistona RITA-tutkimushankkeessa tehtyjä rikostaustaisten naisten haastatteluja. Nämä 27 naisen haastattelu on tehty tutkimushankkeessa, jossa olemme kartoittaneet rikostaustaisten naisten traumakokemuksia, heidän kokemuksiaan palvelujärjestelmästä ja kehittäneet nais erityisiä palveluita, joissa kokemusten synnyttäviin tarpeisiin voitaisiin vastata paremmin.

Tässä esityksessä tarkastelen, millaisia väkivaltakokemuksia naisilla on ollut eri elämänvaiheissa. Millainen merkitys moninaiseen väkivaltaan liittyvillä kokemuksilla on selitettäessä omaa elämänselämäänsä sekä miten niillä selitetään ja oikeutetaan tehtyjä valintoja.

Naisvankien kokemuksia reilusta kohtelusta vankeuden aikana

Elli Jutila, Jyväskylän yliopisto

Tutkimuksen tausta: Tutkimushankkeemme (Rikostaustaiset naiset, traumakokemukset ja nais erityisten palveluiden kehittäminen) tutkii rikostaustaisten naisten traumaattisia kokemuksia ja heidän kokemuksiaan palvelujärjestelmästä. Tutkimusaineisto koostuu kyselyaineistosta (=37) ja haastatteluista (=27). Alustus perustuu artikkelin käsikirjoitukseen naisvankien kokemuksista reilusta kohtelusta vankeuden aikana.

Tutkimuskysymykset: Millaisia reilun kohtelun elementtejä naisvangit ovat kokeneet vankeuden aikana?

Aineisto ja menetelmät: Aineisto koostuu naisvankien haastatteluista (=27), jotka ovat tehty vuoden 2023 aikana kolmessa eri vankilassa (kaksi avovankilaa ja yksi suljettu vankila). Kokemuksia reilusta kohtelusta ei kysytty suoraan naisilta, mutta se tuli ilmi useissa haastatteluissa. Aineistoa on analysoitu teoriaa ohjaavalla laadullisella sisällönanalyysillä.

Alustuksen teoreettisena viitekehyksenä toimii proseduraalinen oikeudenmukaisuus vankilakontekstissa.

Tulokset: Tasavertaisuus, kunnioitus, läpinäkyvyys ja oma ääni nousivat reilun kohtelun elementeistä esiin naisten haastatteluista. Suurin osa naisista koki kohtelun olevan hyvää, erityisesti naiset kokivat järjestötoimijoiden olevan ymmärtäväisiä ja kunnioittavia heitä kohtaan.

Johtopäätökset: Naiset kokivat epäjohtonmukaisuutta viranomaisten toiminnassa vankeuden aikana. Naiset eivät olleet täysin tietoisia vankilassa olevista palveluista tai heidän oikeuksistaan niihin. Viranomaisten auttavainen ja kunnioittava kohtelu naisia kohtaan koettiin tärkeäksi ja merkitykselliseksi.

Merkityksen antaminen traumaattisille kokemuksille: Tutkijoiden itse-posiointi ja diskursiiviset strategiat vangittujen naisten haastatteluissa

Miisa Törölä, Helsingin yliopisto
Sisko Piippo, Jyväskylän yliopisto

RITA-hankkeessa tutkitaan rikostaustaisten naisten traumaattisista kokemuksista, selviytymiskeinoja sekä julkisten palvelujen merkitystä näissä selviytymisprosesseissa. Aineistoa kerättiin kolmessa vankilassa kyselylomakkeen (n=37) ja haastattelujen (n=27) avulla kolmen tutkijan voimin. Tässä esityksessä tarkastellaan naisvankien haastattelutilanteiden muotoutumista tutkijoiden diskursiivisten strategioiden avulla. Tutkimuskysymykset ovat: 1) Miten tutkijat ja tutkimukseen osallistujat asemoivat itsensä haastatteluissa? 2) Miten tutkijat ja tutkimukseen osallistujat antavat traumaattisille kokemuksille merkityksiä positiointin ja diskursiivisten strategioiden näkökulmasta? Posiointiteoriaa käytetään sekä teoreettisena että metodologisena linssinä positiointin dynamiikan tutkimiseen ja erilaisten oikeuksien, velvollisuuksien ja vastuiden osoittamiseen, jotka muokkaavat tutkija-osallistuja-posiointia. Esityksessä paikannetaan tutkimuskontekstin, -asiantuntijuuden, -etiikan ja -asetelman pohjalta muotoutuneita moraalijärjestyksiä, jotka kehystävät tutkijoiden tapaa olla vuorovaikutuksessa haastattelutilanteissa. Tutkimustuloksina esitellään viisi positiota: tiedon kerääjä, valistaja, puolestapuhuja, sympatisoija ja perustelija. Tutkimus nostaa esiin tutkijoiden monipuolisia rooleja tiedon tuottamisessa ja tuo lisäymmärrystä sensitiivisten aiheiden tutkimuksesta vankilaympäristössä.

Naisiin kohdistuvaan digitaaliseen väkivaltaan puuttumisen haasteet rikosprosessissa

Sisko Piippo, Jyväskylän yliopisto
Sonja Tihveräinen, Tampereen yliopisto

Digitaaliset teknologiat helpottavat sosiaalista vuorovaikutusta ja viestintää, mutta ne mahdollistavat myös erilaisia rikoksia ja väkivallan tekoja. Digitaalisella väkivallalla tarkoitetaan väkivaltaa ja vainoa, jossa hyödynnetään digitaalisia teknologioita kuten älypuhelimia, tietokoneita, sosiaalista mediaa, sähköpostia tai paikannuslaitteita. Digitaalinen

väkivalta on yleistynyt merkittävästi, ja esimerkiksi parisuhdeväkivalta ja eron jälkeinen vaino tapahtuvat kasvavassa määrin teknologian välityksellä.

Digitalisaatio on kasvattanut rikosten määrää ja laajentanut rikosten toteuttamisen mahdollisuuksia, ja samaan aikaan tehnyt niiden havaitsemisesta ja tutkimisesta entistä monimutkaisempaa. Tietokoneet, älypuhelimet, internet ja muut digitaaliset teknologiat ovat olennainen osa ihmisten arkea ja toimintaa, mistä on osaltaan seurannut myös digitaalisen väkivallan sivuuttamista ja normalisointia. Tekojen vahingollisuutta ja rangaistavuutta ei välttämättä ymmärretä tai tiedosteta. Vain pieni osa digitaalisesta väkivallasta päätyy poliisin tietoon ja etenee rikosprosessissa.

Esitys pohjautuu Tampereen yliopiston ja Poliisiammattikorkeakoulun toteuttamaan ja Valtioneuvoston rahoittamaan ”Naisiin kohdistuvaan digitaaliseen väkivaltaan puuttumisen haasteet poliisin työssä, rikosprosessissa ja tukipalveluissa”- tutkimushankkeeseen (2022–2023). Aineisto koostuu poliisien, syyttäjien ja tukipalveluiden edustajien haastatteluista (n=47), sekä digitaalista lähisuhdeväkivaltaa kokeneille naisille suunnatusta verkkokyselystä (n=204).

Esityksessä tarkastelemme digitaalisen väkivallan käsittelyä suomalaisessa rikosprosessissa. Syvennymme digitaalista väkivaltaa koskevien rikosasioiden etenemisen haasteisiin ja esille nousseisiin tuen tarpeisiin.

Tekoälyyn pohjautuvan chattibotin hyödyntäminen digitalisoituissa sosiaali- ja terveyspalveluissa: Eettisiä haasteita lähisuhdeväkivallan kontekstissa

Hanna Mielismäki, Tampereen yliopisto

Lähisuhdeväkivalta on maailmanlaajuisesti vakava yhteiskunnallinen, kansanterveydellinen ja sosiaalinen ongelma. Se koskettaa kaikkia ikäryhmiä ja yhteiskuntaluokkia, ja sillä on vakavia fyysisiä ja psyykkisiä seurauksia. Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen ja tarvittavat interventiot ovat kuitenkin edelleen puutteellisia, ja monet väkivaltaa kokeneet jäävät ilman tarvitsemaansa apua.

Palvelujärjestelmän digitalisaatio ja tekoälypohjaisten chattibottien hyödyntäminen tarjoavat uusia mahdollisuuksia palvelujen saavutettavuudelle. Ihmisten välistä vuorovaikutusta simuloivat chattibotit ovat enenevässä määrin luoneet vuorovaikutusrajapintoja palvelunkäyttäjien ja palveluntuottajien välille. Aina tavoitettavissa oleva, välittömästi tietoa tarjoava ja palveluohjausta suorittava tekoälyjärjestelmä saattaa hyödyttää sekä väkivaltaa kokeneita että palvelujärjestelmää.

Tekoälyn potentiaalin lisäksi on kuitenkin olennaista huomioida myös tämän nopeasti kehittyvän teknologian eettisiä haasteita. Tekoälybotin automatisoitu toiminta on vuorovaikutuksessa haavoittuvassa asemassa olevan väkivallan kokijan inhimillisen avuntarpeen äärellä, jossa on läsnä monia väkivallan kohteena olevan turvallisuuteen ja hyvinvointiin liittyviä riskejä, kuten digitaalisen väkivallan eri muodot.

Tutkimus tuottaa tietoa tekoälyn hyödyntämisen haasteista ja mahdollisuuksista lähisuhdeväkivallan kontekstissa. Empiirinen aineisto koostuu eurooppalaisia palvelujärjestelmiä ja väkivaltatyön käytäntöjä kartoittavasta kansainvälisestä

tutkimusaineistosta sekä suomalaisten väkivaltatyön ammattilaisten, viranomaisten ja väkivallan kokemusasiantuntijoiden fokusryhmähaastatteluista. Aineiston analyysissä on hyödynnetty laadullisia menetelmiä, kuten luotettavan tekoälyn kehystä.

Aineiston perusteella palvelujen digitalisoituminen ja automatisoituminen ei välttämättä tarjoa ratkaisuja lähisuhdeväkivaltaa kokeneille. Mutta nopeana ja anonyymina tiedonvälityskanavana chattibotti saattaa lisätä tietoisuutta lähisuhdeväkivallasta ja kokijoiden oikeuksista, ja rohkaista kokijaa ottamaan ensimmäisen askeleen kohti avunhakemista. Aineiston perusteella väkivaltaongelma nähtiin kuitenkin niin monitahoisena ja haastavana, että sen käsittely vaatii ammattilaista. Siksi onkin tärkeää kehittää palvelukäytäntöjä niin, että väkivaltaa kokeneiden luottamus viranomaisten haluun ja kykyyn käsitellä väkivaltaongelmaa vahvistuu. Vastuullisen tekoälyn kehityksessä huolehditaan siitä, että teknologia vahvistaa palvelujärjestelmää kohtaamaan lähisuhdeväkivaltaa niin, että työntekijöiden asiantuntijuus ei kavennu tekoälyn rinnalla vaan vahvistuu sen avulla.

Rikollisuuden ehkäisyyn suunnattuja moniammatillisia työtapoja ja ohjelmia koskeva tutkimus

Torstai 14.45–16.00
Tila A4
Pj Saija Järvinen

Turvallisille raiteille: Lähisuhdevallan katkaisuohtelman arviointi

Teemu Vauhkonen, erikoistutkija, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Markus Kaakinen, apulaisprofessori, Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti

Arviointitutkimus käsittelee Turvallisille raiteille -lähisuhdeväkivallan katkaisuohtelmaa (TR-ohjelma), joka on Ensi- ja turvakotien liiton piirissä kehitetty strukturoitu hoito-ohjelma väkivallan tekijöille. Tutkimus on prosessiarviointi, jossa hyödynnetään hankkeen asiakkaiden kyselytietoja (n=194) sekä kvalitatiivista aineistoa, joka on kerätty haastattelemalla hankkeen asiakkaita (n=12) ja väkivaltatyöntekijöitä (n=4). Lisäksi kirjallisuuskatsauksessa tarkastellaan TR-ohjelman kaltaisten hoitojen vaikuttavuutta. Kyselytietojen mukaan vapaaehtoisena avopalveluna tarjottavan TR-ohjelman asiakkaiksi valikoituu pääasiassa miehiä, joilla on suhteellisen lievä väkivaltatausta. Seurantakyselyssä asiakkaat kuitenkin raportoivat vähemmän lähisuhdeväkivaltaa kuin alkukyselyssä. Asiakkaat kokivat väkivaltatyön tuovan hyvinvointia, ja auttavan hallitsemaan tilanteita, joihin liittyy tilanteiden eskaloitumisen ja väkivallan riski. Vaikka aiemman kirjallisuuden perusteella lähisuhdeväkivallan katkaisuohtelmien vaikutus väkivaltaan yleisesti on heikko, TR-malli kuitenkin vastaa hoitojen tunnistettuihin heikkouksiin keskittymällä motivointiin ja muutosvalmiuteen, jonka on tutkimuksissa havaittu parantavan hoidon vaikuttavuutta.

Kehittämistarpeita rikoksia ehkäisevään ohjelmatyöhön ja moniammatilliseen tukeen

Minna Piispa, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö
Saija Järvinen, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

Esityksessä raportoidaan oikeusministeriön Rikosten ennaltaehkäisyhankkeesta, jossa ohjattiin rahoitusta valtionavustuksina rikollisuutta ehkäisevää työtä tekeville järjestöille (13 kpl) ja kunnille (4 kpl) vaikuttaviksi todettuihin työmenetelmiin väkivaltarikollisten ja seksuaalirikollisten kuntouttamiseen sekä rikoksilla oireilevien nuorten tukemiseen ja nuorten päihteiden käytön ennaltaehkäisyyn.

Esityksessä kuvataan Rikosten ennaltaehkäisyhankkeen kokemuksia ja tuloksia hankkeilta kerättyjen seurantatietojen valossa, kuten asiakkaiden määriä, asiakkaiden taustatietoja, asiakkaiden ohjautumista hankkeisiin ja tietoja asiakastyöskentelystä ja hankkeen saamasta palautteesta. Väkivalta- ja seksuaalirikosten ehkäisyohjelmissa oli vuosina 2020–2022 kaikkiaan 1 002 ja nuorten toimintamallissa 340 asiakasta. Esityksessä keskitytään erityisesti jatkotyön kehittämistarpeisiin, kuten hankkeiden pidempi aikajänne, pysyvän rahoitusmallin ja rikoksista irrottautumista tukevien palveluiden hyvinvointialueiden rakenteisiin kytkemisen tarpeisiin. Lisäksi esitetään muutamia muita ohjelmatyön sisällöllisiä kehittämiskohteita, jotka kytkeytyvät myös käynnissä olevaan nuoriso- ja jengirikollisuutta vähentävään toimenpideohjelmaan vuosille 2024-2027.

Nuorten vakavan rikollisuuden ja jengiväkivallan ehkäisy Ruotsissa ja Tanskassa

Emma Villman, väitöskirjatutkija, Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti

Markus Kaakinen, apulaisprofessori, Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti

Nuorten vakavan rikollisuuden ja jengiväkivallan lisääntyminen on viime vuosina herättänyt huolta ja keskustelua Suomessa ja muissa Pohjoismaissa. Ruotsissa havaittu jengiväkivallan kasvu on ollut erityisen huomionarvoinen, ja tämä kehitys on ollut varoittava esimerkki naapurimaille. Poliittiselta taholta on ollut kiinnostus selvittää, millä toimenpiteillä voisi estää samaa kehitystä kuin Ruotsissa. Tämän tutkimuksen tarkoitus on ollut kartoittaa Ruotsissa ja Tanskassa arvioituja toimenpiteitä koskien nuorten jengirikollisuutta tai sen aiheuttamien haittojen torjumista sekä rikoskierteestä irrottautumisen tukemista. Kirjallisuuskatsauksessa tarkasteltiin viime vuosikymmenien toteutuneiden toimenpiteiden vaikutusarviointeja ja prosessiarviointeja. Katsaukseen sisällytettiin 65 raporttia ja 15 akateemista artikkelia. Esitys keskittyy kirjallisuuskatsauksen löydöksiin ja käsittelee toteutettujen interventioiden tehokkuutta sekä tehokkuuden syitä tai puutteita. Tulokset osoittavat, että nuorten vakavaan rikollisuuteen ja jengiväkivaltaan kohdistettujen toimenpiteiden vaikutus on harvoin arvioitu, tai arvioinnit on usein toteutettu heikoilla tutkimusasetelmilla, mikä vaikeuttaa toimenpiteiden suosimista. Tulokset prosessiarvioinneista voivat kuitenkin paljastaa mahdollisia syitä siihen, miksi jengirikollisuuteen kohdistettujen toimenpiteiden avulla on ollut vaikea tavoittaa oikeaa kohderyhmää Tanskassa ja Ruotsissa.

Arviointitutkimus rikoksilla oireilevien nuorten toimintamallista

Markus Kaakinen, apulaisprofessori, Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti

Teemu Vauhkonen, erikoistutkija, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos

Suomessa toistuvia ja vakavia rikoksia tehneiden nuorten rikoserityiset palvelut ovat nousseet keskeiseksi kehittämiskohteeksi. Kohderyhmä on ennaltaehkäisevän työn kannalta erityisen haastava, mutta samalla ratkaisevan tärkeä rikosentorjunnan vaikuttavuuden kannalta. Tähän kehittämistarpeeseen vastaa myös oikeusministeriön kehittämä moniammatillinen Rikoksilla oireilevien nuorten toimintamalli, joka pyrkii tarjoamaan kokonaisvaltaista ja rikoserityistä tukea näille nuorille. Esitelmässämme raportoimme toimintamallia arvioineen Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin monimenetelmäisen tutkimushankkeen päätulokset. Tutkimuksen laadullisessa osiossa analysoimme toimintamallin toteuttamisprosessia ja tulevia kehittämismahdollisuuksia. Määrällisessä osiossa puolestaan tarkastelimme nuorten tulevaa rikoskäyttäytymistä laajan rekisteriaineiston ja kvasikokeellisen tutkimusasetelman avulla. Esitelmässä teemme myös johtopäätöksiä siitä, miten toistuvia ja vakavia rikoksia tehneiden nuorten palveluita tulisi Suomessa jatkossa kehittää.

Kommenttipuheenvuoro: Heikki Turkka, Aseman lapset ry

Vankien ja rikoksilla oireilevien tarpeet ja palvelut osa 2

Torstai 14.45–16.00

Tila A2b

Pj Paula Alanen

Vapaa sivistystyö ja perustaito- ja valmennus vankiloissa

Paula Alanen, Tampereen yliopisto; Silta-Valmennusyhdistys ry

Vapaan sivistystyön (vst) tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä ja hyvinvointia. Vst-kursseilla korostuu omaehtoinen oppiminen, eli opiskelu ei ole välineellistä hyödyn tavoittelua, vaan toteutuu osallistujan omista lähtökohdista ja vapaaehtoisesti (L 21.8.1998/632). Opiskelijaa ei myöskään arvioida kuten tutkintotavoitteisessa koulutuksessa.

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus (Jotpa) rahoittaa vuosina 2024-2025 vankien perustaito- ja valmennus -koulutuskokeilua, jonka toteuttavat vst:n oppilaitokset (kansalaisopistot, kansanopistot, opintokeskukset) yhdessätoista vankilassa. Perustaito- ja valmennus vastaa vankeusrangaistustaan suorittavien asiakkaiden palvelutarpeisiin. Valmennus on kohdistettu henkilöille, joilla on matala koulutustaso ja puutteita perustaidoissa, kuten lukemisessa, kirjoittamisessa ja arjen taidoissa.

Tutkimuskirjallisuus on nostanut esiin vankilakoulutuksen järjestämisen näkökulmavalinnat, joita ovat vankien yhtäläinen oikeus koulutukseen ihmisoikeutena tai koulutukseen osallistumisen hyödyt (yksilölle, yhteisölle, laajemmin yhteiskunnalle) (Dai 2024). Suomessa on perinteisesti korostettu koulutuksen hyötyjä ja työllistymisnäkökulmaa, mikä kytkeytyy rikoksettoman elämän ja toimeentulon turvaamisen tavoitteluun vapautumisen jälkeen. Tutkijat eivät ole selkeästi ilmaisseet kantaansa koulutukseen pääsyn turvaamisesta kaikille vankeusaikana. Ihmisoikeusnäkökulmaa painottavan näkemyksen mukaan kaikilla tulisi olla oikeus koulutukseen, mikä ei nykyisellään toteudu vankiloissa (Dai 2024). Norjalaistutkimuksen mukaan vankilakoulutus tuottaa opiskelijoille tietojen ja taitojen omaksumista laajempia hyötyjä, jotka ovat johtaneet elämänmuutokseen (Tønseth & Bergsland 2019).

Tutkimuksen kohteena on koulutuskokeilu, jossa on edistetty koulutukseen pääsyä ryhmille, jotka helposti jäävät vankilakoulutuksen ulkopuolelle. Perusteluja voivat olla esimerkiksi lyhyt tuomio, kielitaitovaatimus ja puutteelliset perustaidot. Tutkimus perustuu kokeilun arviointia varten kerättyyn aineistoon, joka koostuu opiskelijoiden ja asiantuntijoiden kyselyvastauksista (N:200) ja haastatteluista (N: 28). Toteutukseen osallistui kuusi suljettua ja viisi avovankilayksikköä. Vst-oppilaitokset vastasivat toteutuksista (yhteensä viisi toteutusta, seitsemän oppilaitosyksikköä).

Tutkimuksessa kysytään, miten koulutukseen osallistumisen kuntouttava rooli ja laajemmat merkitykset näyttäytyivät perustaito- ja valmennuksen osallistujille.

Ammatillinen koulutus avoimessa vankilassa: aikuiskoulutukseen osallistumisen esteiden monitasoinen analyysi

Jaakko Hyytiä

Paula Alanen, Tampereen yliopisto; Silta-Valmennusyhdistys ry

Väestötason vertailu osoittaa, että vankeusrangaistuksen saaneilla nuorilla on matalampi koulutus, ja he myös osallistuvat harvemmin koulutukseen kuin muut saman ikäryhmän nuoret. Kuitenkin työelämän vaatimuksiin vastaava osaaminen ja koulutus ovat osoittautuneet parhaiksi yhteiskuntaan kiinnittymisen indikaattoreiksi vankilasta vapautumisen jälkeen. Tutkimuksemme tarkoitus oli tuottaa tietoa, joka auttaisi löytämään ratkaisuja koulutukseen pääsyn esteiden ylittämiseen vankeusaikana. Tutkimus on osa Euroopan laajuista aikuiskoulutustutkimusta, jonka tavoitteena oli tutkia aikuiskoulutusta aktiivisen kansalaisuuden edistämisen keinona. Yksi Suomen case-tutkimuksista oli ammatillinen koulutus avoimessa vankilassa. Tässä artikkelissa analysoimme kokemuksia koulutukseen pääsyn esteistä aineistosta, joka koostui avovankiloissa ammatilliseen koulutukseen osallistuneiden opiskelijoiden, heidän opettajiensa ja hallinnon asiantuntijoiden haastatteluista. Analyysin välineenä käytimme aikuiskoulutukseen osallistumisen kokonaisvaltaista viitekehystä (Boeren, 2017). Tulokset paljastivat moninaiset esteet eri tasoilla (henkilökohtaiset, organisaatiotason ja järjestelmätason esteet) ja esteiden limittymisen. Tutkimustulokset osoittavat koulutusalan ja rikosseuraamusalan politiikan ja käytännön tavoitteiden ristiriitaisuuksia. Matalasti koulutettujen vankien koulutukseen pääsyn ja opiskelumahdollisuuksien edistäminen edellyttää näiden ristiriitojen ratkaisemista ja huomion kiinnittämistä epäoikeudenmukaisuuden ongelmaan.

Hyytiä, J. & Alanen, P. (2023). Vocational Education and Training in Finnish Open Prisons: A Multilevel Approach to Young Incarcerated People's Barriers to Participation. *Journal of Prison Education* 8(1), 1-21. <https://doi.org/10.25771/0rxb-ae97>

Rikoksilla tai muulla riskikäyttäytymisellä oireilevien autismikirjon ihmisten tuen tarpeet eri toimintaympäristöissä

Sanna Kara, Autismisäätiö sr

Autismikirjon ihmiset kuuluvat yhteiskunnassamme vähemmistöön. Rikoksella tai muulla riskikäyttäytymisellä oireilevien autismikirjon ihmisten elämänhistoriasta löytyy toistuvia kokemuksia väärinymmärretyksi ja kiusatuksi tulemisesta, tarpeiden tunnistamattomuudesta, palvelujärjestelmän aukkoihin tippumisesta ja tuesta vaille jäämisestä. Häiriökäyttäytymistä johtaa kohtaamattomuuteen ja todellisia tuen tarpeita ei ymmärretä. Autismikirjon ihmiset ovat kaikkein vaikeimmin työllistettävä ihmisryhmä, ja he ovat alttiita mielenterveyden ongelmille ja itsemurhille¹²³ Autismikirjon ihmisiä on jonkin verran enemmän oikeuspsykiatrisessa hoidossa ja vankiloissa kuin mitä esiintyvyys yleisväestössä on⁴. Autismiin liitetyt ominaisuudet eivät ole itsenäinen riskitekijä rikolliselle käyttäytymiselle, mutta voivat toimia rikoksen taustalla vaikuttavina tekijöinä⁵⁶⁷. Samanaikaiset psykiatriset ja neuropsykiatriset häiriöt sekä myöhäinen diagnoosi lisäävät autismikirjon henkilön riskiä rikolliseen käyttäytymiseen⁸. Sen sijaan autistiset ihmiset ovat suuremmissa riskissä joutua rikoksen uhreiksi⁹. Autismikirjon ihmisten hyvinvoinnin kohentaminen ja rikollisen tai muun riskikäyttäytymisen vähentäminen edellyttävät autismikirjon ihmisten tarpeisiin suunniteltuja interventioita ja tuen muotoja, joissa toteutuu neuromoninaisuutta arvostavan lähestymistavan periaatteet. Alustuksessa tarkastellaan kolmannen sektorin toimijan näkökulmasta autismikirjon ihmisten tarpeita oikeuspsykiatriassa ja rikosseuraamusjärjestelmässä sekä

tuodaan esiin palvelujärjestelmän mahdollisia kehityskohteita asiakastyössä tehtyihin havaintoihin sekä tutkimuskirjallisuuteen pohjautuen. Tietoa on kertynyt Autismisäätiön hallinnoimissa hankkeissa, joissa on kehitetty neurokirjon piirteitä omaavien rikostaustaisten tarpeiden tunnistamista ja tukimuotoja vuodesta 2018 alkaen.

Vankeusvankien ADHD ja autismikirjon piirteet - soveltuvat seulontamenetelmät ja tunnistamisen merkitys

Katri Friman, Helsingin yliopisto

Tutkimuksen tausta: ADHD:n esiintyvyyden tiedetään useiden kansainvälisten meta-analyysien perusteella olevan korkeampi vankilapopulaatiossa kuin yleisväestössä. Esiintyvyyksissä on vaihtelua muun muassa erilaisista tutkimusmetodeista, diagnostisista menetelmistä ja määrittelyistä raja-arvoista johtuen. Autismikirjon esiintyvyyttä vankilapopulaatiossa on myös tutkittu, mutta metodologisten rajoitteitten takia esiintyvyyden arviointi on hyvin haastavaa. Tutkimusta on tehty myös erilaisista seulontamenetelmistä ADHD:n ja autismikirjon seulomiseen vankipopulaatioista. Vankeusrangaistusta suorittavien ADHD ja autismikirjon henkilöiden tunnistaminen ja yksilöllisten tuki/kuntoutustoimien kohdentaminen mahdollisimman varhain on merkityksellistä niin yksilön hyvinvoinnin ja toimintakyvyn, laitosturvallisuuden, kuin uusintarikollisuuden ehkäisyn kannalta.

Tutkimuskysymykset: Ovatko terveydenhuollossa yleisesti seulonnassa hyödynnetyt aikuisten ADHD:n ja autismin itsearviointikyselyt soveltuvia ADHD:n ja autismin seulontaan vankilapopulaatiossa? Miten ADHD ja autismikirjon piirteiden esiintyvyyttä ja seulontaa on tarkasteltu kansainvälisissä tutkimuksissa? Mikä merkitys on neurokirjon (ADHD ja autismi) piirteiden tunnistamisella ja toisaalta diagnostisen jatkotutkimuksen tarpeen seulonnalla vankilassa?

Aineisto ja menetelmät: Tilastollisesti analysoitava aineisto koostuu THL:n Vankien terveys, työkyky ja hoidon tarve (Wattu IV) -tutkimuksen aineistosta (n=529), jota tarkastellaan suhteessa kansainväliseen tutkimuskirjallisuuteen.

Tulokset ja johtopäätökset: Alustuksessa esittelen väitöskirjatutkimukseni alustavia tuloksia suomalaisten vankien ADHD ja autismikirjon piirteiden seulomisesta peilaten niitä kansainväliseen tutkimuskirjallisuuteen aiheesta. Tuon puheenvuorossani esiin myös eri näkökulmia ADHD ja autismikirjon piirteiden tunnistamisen ja seulomisen merkityksestä ja suosituksia käytäntöön.

Re-entry and desistance in digitalized society part 2

Perjantai 9.00–10.15

Tila A2a

Pj Eeva Järveläinen & Mari Suonio

The Effects of Digitization on the Competencies of Prison and Probation Employees in Supporting the Digital Inclusion of Incarcerated People

Eeva Järveläinen, Laurea University of Applied Sciences, DigiRise project manager
Hanna Rantala, Laurea University of Applied Sciences, DigiRise project researcher
Birgitta Tetri, Laurea University of Applied Sciences, DigiRise project researcher
Heli Kaatrakoski, Laurea University of Applied Sciences, DigiRise project researcher

The rapid digitalization of societal services increasingly impacts various operational environments within the criminal sanctions field, challenging the competencies of prison and probation staff in multiple ways. Our study investigates how digitalization alters the professional skill and competence requirements in the criminal sanctions sector. We classify the results using Delamare Le Deist and Winterton's (2005) competence typology, which distinguishes between conceptual and operational competencies, as well as professional and personal competencies. According to the results, criminal sanctions employees are required to have knowledge of various information systems and remote services, along with the ability to motivate clients toward self-directed interaction to promote their rehabilitation and desistance from crime. Additionally, employees are expected to understand the digital inclusion and rehabilitation needs of incarcerated individuals in vulnerable positions and to have the skills to initiate discussions related to digital exclusion and rehabilitation. In conclusion, to effectively invest in the timely promotion of desistance, rehabilitation, and integration into the digital society for incarcerated individuals, organizations should invest in the competence and education of criminal sanctions employees.

The Consequences of Experiences on the Identity Construction of Canadian Justice-involved Homeless Women: Understanding the Challenges of Desisting from Crime

Mathilde Moffet-Bourassa, PhD candidate, Université Laval
Isabelle F.-Dufour, professor, Université Laval

The experiences lived by Justice-Involved Homeless Women (JIHW), and the meaning they attribute to these experiences, constitute integral elements of their current and future identity. However, the way a person perceives and interprets their experiences remains intrinsically linked to culture, suggesting that certain experiences may similarly affect the identity construction of individuals. Several contemporary studies document individual characteristics resulting from life experiences that may be stigmatized and influence the underlying meaning-making process essential to the continuous formation of identities. For example, substance use issues and homelessness are experiences that lead to social stigma, which can influence how they describe and define themselves. Identity construction, therefore, goes beyond belonging social class, gender, race, or sexuality; it is linked to the experiences individuals live through and the meanings they assign to them according to their individuality and culture. As part of this study, the life narratives of four Canadian JIHW were analyzed to identify the experiences characterizing their life paths and their consequences on their identity construction. It is

intended to demonstrate the relevance of documenting the identity trajectories of JIHW throughout their development to better understand their challenges in desisting from crime.

Social Work Practices and Interventions During Reentry from Prisons: A Literature Review

Mari Suonio, University of Eastern Finland (UEF), VAPAA project researcher
Katja Surakka, Wellbeing County of North Savo, social worker, VAPAA project researcher

This presentation is based on a literature review (a sub-study of an ongoing VAPAA project), that seeks to find effective social work practices and interventions. Data consists of peer-review international scientific articles and the literature review follows the PRISMA statement. The databases that have been used are Web of Science, Scopus and SOCIndex. A theory-driven realistic synthesis has been used, based on the hypothesis of desistance and well-being theories. Social work and social services are seen broadly in this study. The data is selected by the tasks, interventions, and meaning of social work, and how it is implemented in the criminal justice with releasees. As preliminary results, a strength-based social work seems to be an emphasized approach when working with releasees. When it comes to the desistance and reentry to the society, it is important to support family and intimate relationships as well as housing and employment issues. When assessing release needs for support and planning the pre- and post-release, individualized plans based on individual needs are critical for the successful release. In addition, ensuring that post-release social services are equal and equitable with other social work and social services clients, seems also to be important for desistance and resettlement.

ACElife: Lapset, nuoret ja väkivalta

Perjantai 9.00–10.15

Tila A3

Pj Venla Hakala

Lapsiin kohdistuvan henkisen väkivallan ilmituleminen

Riikka Ikonen, Tampereen yliopisto

Ida Kilkku, Tampereen yliopisto

Ida Liias, Tampereen yliopisto

Lapsiin kohdistuva väkivalta on sekä määritelmällisesti että käytännön työssä haastava aihe. Henkisen väkivallan määrittelemisen haastavuus vaikeuttaa sen tunnistamista sitä kokevien keskuudessa ja saattaa viivästyttää ilmituloa ja avun saamista. Tämän systemaattisen katsauksen tarkoituksena oli kuvata 6–17-vuotiaisiin lapsiin kohdistuvan henkisen väkivallan ilmitulemista. Aineistona tutkimuksessa on tieteelliset alkuperäistutkimukset (n=18), jotka haettiin kansainvälisistä tietokannoista. Kaksi tutkijaa kävi otsikot, abstraktit ja kokotekstit läpi ja valikoi jatkotarkastelun ne, jotka täyttivät ennalta määritellyt sisäänottokriteerit. Mukaan valituille tutkimuksille tehtiin laadunarviointi Joanna Briggs Instituten laadunarviointikriteereillä. Tutkimuksien tulokset analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä. Lapsen sukupuoli, ikä, emotionaalinen kiintymys tekijään ja lapsen emotionaaliset taidot olivat yhteydessä henkisestä väkivallasta ilmoittamiseen. Tulokset osoittivat, että todennäköisyys ilmoittaa henkisestä väkivallasta kasvoi, jos lapsi itse tunnisti hyväksikäytön ja sai tukea avun saamisessa. Oikealla reagoinnilla ja hyvillä sosiaalisilla taidoilla auttaja pystyi helpottamaan lapsen ilmoittamista henkisestä hyväksikäytöstä. Tulokset osoittivat myös, että monissa tapauksissa henkisestä väkivallasta ilmoittaminen oli suunniteltua ja tahallista. Lapset käyttivät myös erilaisia tapoja ilmoittaa kokemastaan henkisestä väkivallasta. Tahallisen paljastamisen lisäksi henkinen väkivalta paljastui tahattomasti esimerkiksi riskikäyttäytymisen kautta tai jonkun muun kuin lapsen toimesta. Tuloksien avulla voidaan edelleen helpottaa henkisen väkivallan ilmituloa ja siten uhrien viivästyketöntä avun saantia.

Vanhempien lapsiinsa kohdistama henkinen väkivalta: Vinjettitutkimus ammattilaisten näkemyksistä

Laura Maatraiva, Maria Akatemia ry; Tampereen yliopisto

Riikka Ikonen, Tampereen yliopisto

Yleisin lasten kokema väkivallan muoto on vanhempien tekemä henkinen väkivalta ja sillä tiedetään olevan lapsen kehitykselle vakavia seurauksia. Kuitenkin edelleen ilmiö tunnistetaan huonosti ja siihen puuttuminen on vaikeaa. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata ammattilaisten näkemystä siitä, minkälainen toiminta on vanhempien lapsiinsa kohdistamaa henkistä väkivaltaa ja miten he toimivat sitä tunnistaessaan. Tämä kuvaileva poikkileikkaustutkimus toteutettiin vinjettitutkimuksena. Kysely toteutettiin verkkokyselyllä lasten, perheiden tai vanhempien kanssa työskenteleville ammattilaisille (n=29). Vastajille esitettiin kolme vinjettiä, joista heidän oli tarkoitus kuvata mikä tarinoissa on heidän mielestään lapseen kohdistuvaa henkistä väkivaltaa ja kuinka he toimisivat kyseisessä tilanteessa. Vinjetit muodostettiin systemaattisen kirjallisuuskatsauksen sekä kliinisen työkokemuksen pohjalta.

Analyysissa käytettiin deduktiivista ja induktiivista sisällönanalyysia. Alustavien tulosten mukaan ammattilaiset tunnistivat lapsen kohdistuvaksi henkiseksi väkivallaksi vanhempien loukkaavaa puhetta, uhkaavaa käytöstä, lasten kohtelua alempiarvoisena, emotionaalisten tarpeiden laiminlyömistä, turvattomuutta aiheuttavaa toimintaa, digitaalista laiminlyöntiä sekä vanhempien välistä väkivaltaa. Henkistä väkivaltaa tunnistaessaan ammattilaiset toimisivat ammatillisella ohjauksella, kohtaamalla sekä interventioin. Lastensuojeluilmoituksen tekoon vastaajat päätyivät, mikäli lapsen vointi, vanhemmuuden haasteet, kasvuympäristö tai väkivalta sitä vaativat. Lastensuojeluilmoituksen tekemättä jättämiseen liittyvät syyt olivat hyödyn tai tarpeen vähäisyys, fyysisen väkivallan puute tai perheen hoitokontaktissa oleminen. Ammattilaiset tunnistivat pääasiassa henkistä väkivaltaa hyvin ja myös analyysikehikon ulkopuolisia henkisen väkivallan muotoja tunnistettiin. Tieto ammattilaisten toimintatavoista auttaa kehittämään käytännön kohtaavaa työtä.

Nuorten väliset rikokset rikosprosessissa - Tuomitaanko vai ei tuomita?

Tarja Koskela, Itä-Suomen yliopisto
Elisa Silvennoinen, Itä-Suomen yliopisto

Rikosprosessiin kuuluu esitutkinta, syyteharkinta ja asian käsittely tuomioistuimessa. Joissain tapauksissa epäillyn rikoksen käsittely päättyy jo ennen kuin syyte on nostettu. Mikäli tuomioistuimessa vastaajan syyllisyydestä ei jää varteenotettavaa epäilyä, hänet tulee tuomita syylliseksi tekoon, josta syyttäjä häntä syyttää. Tämä lähtökohta ei kuitenkaan ole poikkeukseton: tuomioistuin voi tietyillä perusteilla jättää henkilön rangaistukseen tuomitsematta. Nuorisoriikollisuuskyselyn mukaan väkivaltarikoksissa rikosentekijänä on useimmiten toinen nuori. Aikaisemmin on tutkittu, että nuorten välisissä rikoksissa kohtuuttomuus on yleisin peruste toimenpiteistä luopumiselle syyttäjän päätöksellä esitutkinnan ja syyteharkinnan aikana. Taustalla oli usein onnistunut sovittelu. Tutkimuksessa analysoidaan eroja nuorten välisissä pahoinpitelyrikoksissa: minkälainen teko, millä perusteella ja kuinka ankarasti tulee tuomituksi, ja toisaalta minkälaisessa tilanteessa toimenpiteestä on luovuttu. Tutkimusaineistona on satunnaisotos Valtakunnansyyttäjän toimistosta tilatusta asiakirja-aineistosta, jossa on vuonna 2021 tehtyjä syyttämättäjäättämispäätöksiä ja esitutkinnan rajoittamispäätöksiä tapauksissa, joissa kumpikin osapuoli on alaikäinen ja tapauksiin liittyvät tuomiot. Aineistoja analysoidaan oikeudellisessa viitekehityksessä sisällönanalyysin keinoin. Tutkimuksessa tuotetaan uutta tietoa nuorten rikosvastuun toteuttamiseen vaikuttavista seikoista.

Parisuhdeväkivallan ja lapsen kohdistuvan fyysisen väkivallan yhtäaikainen esiintyminen – Rekisteritutkimus

Laura Mielityinen, Tampereen yliopisto

Fyysisen parisuhdeväkivallan ja fyysisen lasten kaltoinkohtelun tiedetään olevan yhteydessä toisiinsa. Samassa perheessä esiintyvälle parisuhdeväkivallalle ja lasten kaltoinkohtelulle on aiemmassa tutkimuksessa tunnistettu erilaisia teoreettisia malleja. Mallien yleisyyttä on kuitenkin tutkittu vähän rekisteriaineistolla eikä eri malleihin liittyviä riskitekijöitä ole vertailtu keskenään. Tämän tutkimuksen tarkoitus on tutkia perheissä yhdessä esiintyvää fyysistä parisuhdeväkivaltaa ja fyysistä lasten kaltoinkohtelua vertailemalla viittä erilaista teoreettista mallia ja niihin liittyviä riskitekijöitä.

Tutkimus perustuu rekisteriaineistoon kaikista vuonna 2008 samassa perheyksikössä asuneista eri sukupuolta olevista puolisoista ja heidän lapsistaan. Näistä rajattiin perheet, joissa vanhin lapsi on alle 11-vuotias (N=228212) ja perheitä seurattiin vuosina 2009–2020. Sosioekonomisina muuttujina käytettiin vanhempien koulutustasoa, sosiaalietuuksia, työttömyyttä, vanhempien ulkomaalaistaustaa ja vanhempien siviilisäätystä vuonna 2008. Tiedot fyysisestä parisuhdeväkivallasta ja fyysisestä lapsiin kohdistuvasta kaltoinkohtelusta tunnistettiin asianomistajatietojen avulla rikosepäilyaineistosta. Mallien yleisyyttä tutkittiin kuvailevilla menetelmillä ja eri malleja vertailtiin multinomiaalisella regressioanalyysillä.

Perheissä koettiin yleisimmin fyysistä parisuhdeväkivaltaa ja toiseksi yleisimmin lapsiin kohdistuvaa fyysistä kaltoinkohtelua. Kun parisuhdeväkivaltaa ja lasten kaltoinkohtelua esiintyi yhdessä, yleisin oli malli, jossa sekä fyysisen parisuhdeväkivallan että fyysisen lasten kaltoinkohtelun tekijä oli sama henkilö. Alustavien tulosten mukaan sosioekonomiset tekijät ovat yhteydessä kaikkiin malleihin ja analyysin seuraavassa vaiheessa on tarkoitus tarkastella mallien välisiä eroja.

Kriminaalipolitiikan ja oikeuskäytännön moninaiset näkökulmat

Perjantai 9.00–10.15

Tila A4

Pj Tiina Malin

Pakkotila ympäristö- ja eläinoikeusaktivistien rikosoikeudenkäynneissä

Terhi Raikas, Tohtoriopiskelija, Vaasan yliopisto

Vaikka rikoksen tekeminen on väärin ja lakia rikkovaa, joskus rikollisia tekoja on mahdollista oikeuttaa. Yksi oikeuttamisen keino on ns. pakkotila: rikoslain 4 luvun 5 §:n nojalla rikollista tekoa on mahdollista puolustaa pakkotilan nojalla, kun huomioidaan pelastettavan edun ja teolla aiheutetun vahingon ja haitan laatu ja suuruus, vaaran alkuperä sekä muut olosuhteet.

Ympäristö- ja eläinoikeusliikkeen kansalaistottelemattomuutta koskevissa rikosoikeudenkäynneissä on kansalaistottelemattomuuteen vedottu aina Kojjärvi-liikkeen oikeudenkäynnistä lähtien. Turkistarhauksen kaltaisten laillisten elinkeinojen vastustaminen ei kansalaistottelemattomuudella ole mahdollista, mutta muuten kansalaistottelemattomuus voitaisiin periaatteessa oikeuttaa pakkotilalla. Näin ei ole kuitenkaan Suomessa käynyt. Kojjärven tapahtumia käsiteltiin aina korkeimmassa oikeudessa asti, ja sittemmin tähän ennakkotapaukseen KKO 1983-II-159 onkin vedottu myös myöhemmässä oikeuskäytännössä, kun on perusteltu, että kansalaistottelemattomuutta ei voisi oikeuttaa pakkotilalla. On kuitenkin herännyt kysymyksiä siitä, että Kojjärveä koskeva ennakkotapaus olisi sittemmin vanhentunut. Ruotsissa on jo ympäristöä puolustavaa kansalaistottelemattomuutta voinut oikeuttaa pakkotilalla, ja myös Suomen lainsäädännössä on viitteitä siitä, että aihepiiristä tarvittaisiin uusi oikeustapaus. Kojjärven oikeudenkäynnin jälkeen on Suomessa nimittäin uudistettu mm. perusoikeuksia.

Mikäli Suomeen uusi ennakkotapaus tästä aihepiiristä saadaan, tulee siinä huomioida monia kysymyksiä. Kansalaistottelemattomuus on yksi arvolatautuneimpia ja kiistellyimpiä aiheita oikeushistoriassa, ja niinpä sen oikeutus on vahvasti sidoksissa kulloiseenkin yhteiskuntaan. Tämän hetken Suomessa on havaittavissa, että kansalaistottelemattomuuden sisältö on kokenut merkittäviä muutoksia. Kun aiemmin kansalaistottelemattomuudella puolustettiin paikallisia ilmiöitä, kuten metsähakkuita, nostetaan kansalaistottelemattomuudella nyt esiin erityisesti ilmastonmuutoksen kaltaisia globaalien tason ympäristökysymyksiä. Ilmastohätätilan kaltaiset kansainvälisessä kontekstissa merkittävät teemat sekä lainsäädäntöuudistuksissa tulleet muutokset huomioiden onkin selvää, että Suomi tarvitsee uuden kansalaistottelemattomuutta ja pakkotilaa koskevan ennakkotapauksen arvioimaan sitä, voidaanko aktivistien toiminta tietyissä tapauksissa katsoa oikeutetuksi.

Seksityötä säätelevät lait tapausesimerkinä - Mihin kriminaalipoliittinen sääntely perustuu?

Ira Salo, Turun yliopisto

Kriittisen kriminologian näkökulmasta voidaan haastaa ajatusta kriminaalipolitiikan tietoperusteisuudesta ja pohtia, miten laki ja sääntely voivat itsessään aiheuttaa yhteiskunnallisia haittoja (social harm) ja luoda väkivallan mahdollisuuksia. Kriittiselle kriminologialle onkin ominaista haastaa vallitsevia käsityksiä kriminalisoinneista ja siitä, miksi

jokin asia nähdään tai ei nähdä rikoksena. Väitöskirjassani tutkin seksuaalipalveluiden myynnin sääntelemistä Suomessa sekä niiden vaikutuksia seksityöntekijöihin. Ensimmäinen yhteiskirjoitettu artikkeli käsittelee sitä, miten ”ongelma” ulkomaalaisesta seksityöntekijästä muodostuu lainvalmisteluaineistossa. Tämä alustus on teoreettinen puheenvuoro kriminaalipoliittisen sääntelyn tietoperusteisuudesta käyttäen tapausesimerkkinä seksityötä sääteleviä lakeja.

Suomessa seksityötä säädellään rikoslaissa, järjestyslaissa sekä ulkomaalaislaissa. Seksityön sääntelyä voidaan peilata kriminaalipoliittisiin tavoitteisiin, joita on mm.: rikollisuuden ja siitä aiheutuvien haittojen vähentäminen sekä rikosten ennaltaehkäisy. Seksityöntekijät nähdään usein ja stereotyyppisesti joko kansainvälisen rikollisuuden ja parituksen uhreina tai rikollisina. Seksityön kontekstissa Laura Graham on soveltanut Jonathan Simonin käsitettä ”Governing Through Crime” – eli sitä, miten valtio on kehystänyt seksityön rikollisuuteen liittyvänä kysymyksenä. Koska seksityötä tarkastellaan rikollisuuden linssin läpi – valtio legitimoitua vallankäytön ja kontrollitoiminnat seksityöntekijöiden ”pelastamiseksi” ja ”suojelemiseksi”. Kansainvälisessä seksityötutkimuksessa onkin jo pitkään osoitettu, miten seksityöntekijöihin kohdistuvat lait on muodostettu konsultoimatta itse seksityöntekijöitä. Lisäksi tieteellisissä tutkimuksissa on tuotu esille näiden kontrollien negatiivisia vaikutuksia seksityöntekijöihin. Väitöskirjani tarkoituksena on seksityöntekijöiden omien kokemusten kautta tuoda esille, millaisia konkreettisia vaikutuksia seksityötä säätelevillä laeilla on Suomen kontekstissa.

Oikeuskäytännön rakentuminen oikeusyhteistyössä: Käräjätuomareiden näkemyksiä rangaistuskäytännön yhtenäisyydestä

Tiina Malin, Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti

Rangaistuskäytännön alueellisten erojen tutkimus käyttää usein ’courts as communities’ teoriaa viitekehyyksenä. Teoria näkee oikeudet sosiaalisina organisaationa, joiden toimintaan vaikuttavat niin yksittäiset toimijat kuin ympäristö- ja organisaatiotekijätkin. Teoriaa on tarkasteltu pääasiassa Yhdysvalloissa, jossa se on kehitetty, ja tarvetta olisi tutkimukselle erilaisista oikeusjärjestelmistä. Tämän tutkimuksen tavoitteena on tarkastella oikeusyhteisöjä ja paikallisia tuomitsemisnormeja suomalaisessa kontekstissa. Tutkimuksen aineistona olevat 14 tuomarihaastattelua analysoitiin temaattisen analyysin avulla ja keskeiseksi teemaksi nousi oikeuskäytäntö. Oikeusyhteisöt sekä paikalliset tuomitsemisnormit näyttäytyvät tuloksissa kahdella tavalla: tuomarit seuraavat eniten paikallista oikeuskäytäntöä sekä keskustelevat oikeuskäytännöstä oikeusyhteisöissään kollegoiden kanssa. Joissakin oikeuksissa keskustelut saattavat jopa olla yhteydessä oikeuskäytännön konkreettiseen soveltamiseen. Oikeuskäytännön paikallinen soveltaminen voikin luoda riskejä oikeuksien välisille tuomitsemiseroille, vaikka vastaavasti tuomarien välinen vuorovaikutus oikeuskäytäntöihin liittyen voi myös yhtenäistää lain soveltamista. Tulosten pohjalta esitetäänkin, että tuomarien vuorovaikutusta ja oikeuskäytännön levittämistä kansallisella tasolla voitaisiin lisätä.

Rikossovittelun karsiutuminen rikosprosessista

Aino Jauhiainen, Helsingin Yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti

Rikossovittelun tavoitteena on mahdollistaa uhrille ja rikoksesta epäillylle tilaisuus itsenäisesti korjata rikoksesta aiheutunutta haittaa sovittelijan tuella, jos he ovat siihen halukkaita. Suomessa rikossovittelu on osin vaihtoehtoinen menettely tuomioistuinmenettelylle: osapuolten väliseen sopimukseen johtanut rikossovittelu voi mahdollistaa rikosasian karsiutumisen oikeusprosessista. Parhaimmillaan rikossovittelu tarjoaa oikeusprosessille vaihtoehtoisen tavan käsitellä konflikteja, joka voimaannuttaa asianosaisia ja on oikeusjärjestelmälle kustannustehokas. Kansainvälistä tilastollista tutkimustietoa sovittelun jälkeisestä rikosasioiden karsiutumisesta on kuitenkin vain niukalti. Tietoon perustuvan kriminaalipoliittisen päätöksenteon kannalta on ongelmallista, että sovittelu on Suomessa ja Euroopassa käytetyin restoratiivinen menettely, mutta kattavaa tietoa tämän toteutumisesta rikosoikeudelle vaihtoehtoisena ratkaisuna ei ole. Tässä artikkelissa kartoitetaan kuvailevan tiedon kautta sovittelusopimukseen päätyneiden ja päätyneiden rikosasioiden eroavaisuuksia ja yhteneväisyyksiä. Aineisto koostuu vuonna 2019 poliisin tietoon tulleista, sovitteluun lähetetyistä rikoksista muodostettua rekisteriaineistoa. Tarkastelu tuottaa ensiksi deskriptiivisen yleiskatsauksen rikossovittelun kulusta ja lopputuloksista, sekä näihin liittyvistä tekijöistä. Toiseksi artikkelissa tarkastellaan tilastollinen monimuuttujamallin avulla oikeusprosessista karsiutuvuuden ennustettavuutta sopimukseen päätyneiden sekä päätyneiden rikosasioiden välillä. Esityksessä esitellään alustavia tuloksia.

Nuorten väkivalta- ja huumekuolemat – sosiaalisen kuolemansyytutkimuksen valossa

Perjantai 9.00–10.15
Tila A1
Pj Janne Kivivuori

Nuoret aikuiset henkirikoksen uhreina - Sosiaaliset ympäristöt, elämäntyylit ja -kokemukset

Iina Sahramäki, Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti

Nuoren ja nuoren aikuisen väkivaltainen kuolema järkyttää ja koskettaa läheisten ohella laajempaa yhteisöä ja yhteiskuntaa. Tutkimus syventää kvalitatiivisen tutkimuksen keinoin ymmärrystämme henkirikosten uhreista. Sosiaalisen kuolemansyytutkimuksen viitekehys mahdollistaa henkirikoksen tarkastelun lintuperspektiivistä, joka huomioi sekä uhrin sosiaalisen, kulttuurisen ja institutionaalisen ympäristön että yksilöön liittyvät piirteet. Tutkimuksessa keskitytään 15–29-vuotiaiden henkirikoksen uhrien sosiaalisiin ympäristöihin ja analysoidaan niiden piirteitä uhrin elämän eri vaiheissa. Tarkastelu kohdistetaan erityisesti henkirikosta edeltäviin vuosiin ja kuukausiin. Sosiaaliseen ympäristöön kuuluvat esimerkiksi ystävyys- ja perhesuhteet, harrastukset ja työ- ja opiskeluyhteisö. Aineisto koostuu yhdeksästä henkirikoksen uhrin läheisen syvähaastattelusta, joissa he kertoivat uhrin elämäntarinan syntymästä kuolemaan. Haastattelut toteutettiin joulukuun 2023 ja elokuun 2024 välillä. Läheisten tulkintoja nuoren elämästä jäsennetään erityisesti Lifestyle Exposure Theory (LET) -viitekehysten kautta. LET olettaa uhrin elämäntyyliin ja -tavassa olleen piirteitä, jotka ovat nostaneet hänen riskiään joutua rikoksen uhriksi. Vanhemmat ja sisarukset kertoivat päihteiden käytöstä, joka määritteli uhrin sosiaalista ympäristöä; kuvasivat ystävyys-suhteita nuoren elämän voimavarana ja toisaalta epäsuotuisiin piireihin ohjaavana vaikuttimena; ja tunnistivat elämänvalintoja ja -kokemuksia, jotka muodostivat väkivaltaiseen kuolemaan johtavan polun.

Sosiaalinen kuolemansyyntutkimus nuorten huume- ja myrkytyskuolemissa

Sanna Rönkä, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Heta Konttinen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Pirkko Kriikku, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Pekka Hakkarainen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Margareeta Häkkinen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Karoliina Karjalainen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Huumeiden aiheuttamat kuolemat, erityisesti nuorten keskuudessa, ovat lisääntyneet Suomessa. Alle 25-vuotiaiden huume- ja myrkytyskuolemien määrä on nelinkertaistunut vuodesta 2015. Alle 25-vuotiaiden osuus huumeisiin kuolleista on Euroopan suurimpia. Tästä kehityskulusta ja siihen liittyvistä tekijöistä on toistaiseksi saatavilla vähän tutkimusta. Tässä esityksessä tarkastellaan kaikkia Suomessa vuosina 2019–2021 tapahtuneita alle 30-vuotiaiden huume- ja myrkytyskuolemia (N=300) käyttäen aineistona oikeuslääketieteellisen kuolemansyyntutkimuksen asiakirjoja. Kustakin tapauksesta oli käytävissä poliisin tutkintailmoitus, oikeuslääkärin lausunto, toksikologinen raportti ja kuolintodistus. Lisäksi mukana saattoi olla

muita terveydenhoidon raportteja, kuten ensihoitokertomus. Asiakirjojen sisältö luettiin ja eriteltiin huolellisesti, minkä pohjalta luotiin havaintomatriisi tapausten olosuhteista. Tutkimuksessa käytettiin sosiaaliseen kuolemansyynselvityksen menetelmää, jossa yksittäiset kuolemantapaukset ja niihin liittyvät sosiaaliset ja poliittiset olosuhteet tutkitaan kriittisesti ja systemaattisesti (Timmermans and Prickett 2021). Esityksessä huumemyrkytyksiä tarkastellaan moniainekäytön, riskikäyttäytymisen, kuolinhetken olosuhteiden ja kuolemaan johtaneiden tapahtumien näkökulmasta. Lisäksi tarkastellaan muun muassa huumeisiin menehtyneiden sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkuuksia ja mahdollisia vakavia elämäntapahtumia. Tutkimus tarjoaa tietoa alle 30-vuotiaiden huumeiden aiheuttamien kuolemien piirteistä ja taustatekijöistä. Tulokset auttavat tunnistamaan paremmin ne toimenpiteet, joilla kuolemia voisi ehkäistä.

Huumeet nuorten henkirikollisuudessa

Sofia Malinen, Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti

Maiju Tanskanen, Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti

Suomessa päihteillä on merkittävä rooli henkirikollisuudessa. Huumeiden yhteyttä henkirikollisuuteen on kuitenkin tutkittu vähän. Tämän lisäksi nuorista henkirikoksen tekijöistä on vain vähän tutkimusta, vaikka nuorten tekemät henkirikokset herättävät paljon yhteiskunnallista keskustelua. Tämä tutkimus syventyy siihen, miten nuoret tekijät (15–29-vuotiaat) eroavat yli 30-vuotiaista tekijöistä teonpiirteiden mukaan erityisesti huumenäkökulmasta. Käytössä on Suomen henkirikosseuranta-aineisto vuosilta 2002-2022 (N=1818). Latenttiluokitteluanalyysin avulla selvitettiin, minkälaisiin luokkiin tekijät jakautuivat. Nuorista 29 prosenttia oli henkirikoksen tekohetkellä huumeiden vaikutuksen alaisena, kun yli 30-vuotiaista oli 23 prosenttia. Yleisin nuorten käyttämä huumeluokka oli uni- ja rauhoittavat lääkkeet. Latenttiluokitteluanalyysissä selvisi, että kaksi viidestä luokasta oli merkittävästi yleisempää nuorten keskuudessa: (1) julkisella paikalla tuntemattomaan kohdistettu henkirikos sekä (2) tekijä on huumeiden ongelmakäyttäjä ja elää rikollista elämäntyyliä. Tulosten pohjalta voidaan sanoa, että nuoret tekijät poikkeavat yli 30-vuotiaista monin tavoin. Erityisesti nuorten tekijöiden keskuudessa huumeiden käyttö on yleisempää, ja siksi huumeiden ongelmakäytön vähentämiseen tähtäävät hoitokeinot ovat tärkeitä.

Nuorten kokeman ja tekemän vakavan väkivallan kehitys

Aaro Beuker, Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti

Maiju Tanskanen, Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti

Karoliina Suonpää, Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti

Janne Kivivuori, Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti

Viimeaikaiset tutkimustulokset ja rikostilastot luovat osittain keskenään ristiriitaista kuvaa nuorten tekemän ja kokeman väkivallan kehitystrendeistä. Toisistaan poikkeavat havainnot voivat selittyä sillä, että erilaiset väkivallan tason indikaattorit ja osoitinjärjestelmät mittaavat osittain toisistaan erillisiä väkivaltailmiöitä. Metodologinen keskustelu väkivallan kehityksen mittaamisesta on usein tyypistynyt vertailuun kysely- ja viranomaistilastolähteiden välillä, ja vähemmälle huomiolle on jäänyt se, miten erilaiset rajaukset ja määritelmät

viranomaistietolähteiden sisällä voivat johtaa keskenään erilaisiin johtopäätöksiin väkivallan kehityksestä. Tässä tutkimuksessa tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva 15–29-vuotiaiden nuorten tekemän ja kokeman vakavan väkivallan kehityskuluista tämän vuosituhannen aikana. Ikärajaus on valittu rikosoikeudellisen vastuun perusteella, ja analyyseissa tarkastellaan erillisinä ryhminä 15–20-vuotiaita nuoria rikoksentekijöitä ja 21–29-vuotiaita nuoria aikuisia. Lisäksi tarkoituksena on arvioida erilaisten väkivallan indikaattorien ja mittaustapojen validiteettia sen osalta, miten hyvin ne se soveltuvat väkivallan kehityksen kuvaamiseen. Tarkastelut perustuvat Tilastokeskuksen julkaisemaan Rikos- ja pakkokeinotilastoon sekä kuolemansyytilastoon. Kokonaisuudessaan tarkastelun tulokset osoittavat, että havaitut nuorten vakavaan väkivaltaan liittyvät kehitystrendit riippuvat aineistolähteestä, tilastointitavasta, väkivallan tyypistä sekä ikäryhmästä. Selkeimmät poliisitilastoja koskevat kehitystrendit liittyvät 15–20-vuotiaiden tekemien törkeiden pahoinpitelyiden määrän laskuun 2000-luvulla sekä 21–29-vuotiaiden tekemien henkirikosten yritysten määrän kasvuun vuosien 2012–2022 välillä. Kuolemaan johtaneen väkivallan osalta tulokset viittaavat nuorten tekemien henkirikosten määrän vähenemiseen 2000-luvulla. Poliisitilastojen perusteella nuorten kokeman vakavan väkivallan tasossa ei sen sijaan ole tapahtunut selkeitä muutoksia vuosien 2009–2022 välillä.

ACElife: Rekisteritutkimuksia väkivallasta elämänkaaressa

Perjantai 10.30–11.45

Tila A1

Pj Venla Hakala

Tilannetason analyysi väkivallan uhrien ja tekijöiden taustoista

Mikko Aaltonen, Itä-Suomen yliopisto

Haitalliset lapsuudenkokemukset ovat aiemman tutkimuksen perusteella yhteydessä sekä korkeampaan väkivallan tekemiseen että uhriksi joutumisen riskiin myöhemmin nuoruudessa. Valtaosa tästä tutkimuksesta mittaa väkivaltaa ja sen uhriksi joutumista ilman tarkkaa tietoa siitä, millaisia väkivallan eri osapuolet olivat. Aiempi tutkimus viittaa siihen, että rikostaustaiset henkilöt kohdistavat väkivaltaa yleensä toisiin rikostaustaisiin henkilöihin. Nuorten tiedetään puolestaan kohdistavan väkivaltaa toisiin nuoriin, mutta muiden taustatekijöiden osalta tietoa ei ole. Tutkimuksessa hyödynnetään laajaa suomalaista rekisteriaineistoa, joka mahdollistaa väkivallan tekijöiden ja uhrien taustojen mittaamiseen yksittäisen poliisin tietoon tulleen väkivaltarikoksen tasolla. Taustatekijöinä mitataan muun muassa haitallisia lapsuudenkokemuksia, perheen sosioekonomista asemaa ja nuoren muuta rikoskäyttäytymistä. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa lisätietoa erityisesti nuorten väkivallan piirteistä.

Lapsuusajan haitalliset kokemukset, nuorten väkivaltarikollisuus ja uhrikokemukset peräkkäisten syntymäkohorttien aineistossa

Taina Laajasalo, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

Esitys perustuu pitkittäistutkimusaineistoon, joka kattaa 17 syntymäkohorttia. Suomessa vuosina 1987–2003 syntyneiden lasten seuranta-aika ulottuu vuoteen 2020 (n = 941 120). Keskeinen tavoite on tutkia lapsuusajan haitallisten kokemusten (ACEs) ja väkivaltarikollisuuden sekä väkivaltaisten uhrikokemusten välistä yhteyttä. Muun muassa logistisia regressiomalleja hyödyntäen tarkastellaan, miten viranomaisrekistereistä havaittavat kumulatiiviset ja yksittäiset lapsuusajan haitalliset kokemukset (vanhempien mielenterveysongelmat tai päihteiden käyttö, vanhempien väkivaltarikostuomiot, vanhempien työttömyys ja toimeentulotuki sekä kuolema), ovat yhteydessä 15–17-vuotiaiden nuorten väkivaltakäyttäytymiseen ja uhrikokemuksiin. Erityisenä kiinnostuksen kohteena oli tarkastella, ovatko nämä yhteydet muuttuneet ajan myötä.

Lapsuusajan haitallisten kokemusten vaikutukset nuorten rikosmalleihin – Rekisteritutkimus

Janne Vepsäläinen, Tampereen yliopisto

Tutkimus käsittelee haitallisten lapsuusajan kokemusten (Adverse Childhood Experiences, ACE) vaikutusta nuorten rikoskäyttäytymiseen eri rikoslajeissa. ACE-käsite kattaa monenlaiset traumaattiset lapsuudenkokemukset, joiden on osoitettu lisäävän rikosriskiä myöhemmin elämässä. Aiemmissa tutkimuksissa rikollisuutta on usein käsitelty epäsuotuisten kokemusten yhtenäisenä lopputulemana, jolloin on jäänyt epäselväksi, ovatko ACE-kokemukset eri tavoin yhteydessä erilaisiin rikoskäyttäytymisen muotoihin. Tässä tutkimuksessa selvitetään, miten ACE-kokemukset liittyvät erilaisiin rikoslajeihin, kuten väkivalta-, seksuaali-, omaisuus- ja huumausainerikoksiin. Tutkimuksessa huomioidaan myös ACE-kokemusten kumuloituminen, koska useampien haitallisten kokemusten on todettu johtavan vakavampiin lopputulemiin. Tutkimus perustuu laajaan rekisteriaineistoon kaikista Suomessa vuonna 1987–2000 syntyneistä nuorista, joiden poliisin tietoon tullutta rikollisuutta seurataan ikävuosina 15–20. Tutkimuksessa käytetään selittävinä muuttujina lapsuuden haitallisia kokemuksia, kuten vanhempien eroa, vanhemman väkivaltarikosepäilyä, vanhemman toimeentulotuen saantia, vanhemman kuolemaa, lapsen omaa väkivaltarikosasianomistajuutta sekä vanhempien sairaalahoitoa mielenterveys- tai päihdeongelman vuoksi. Näiden tekijöiden yhteyttä eri rikoslajeihin syyllistymiseen analysoidaan regressioanalyysin avulla. Tutkimuksen tavoitteena on tarjota tarkempaa tietoa nuorten rikoskäyttäytymisen taustalla olevista riskitekijöistä. Tulosten avulla voidaan tunnistaa riskiryhmiä, mikä mahdollistaa varhaisen puuttumisen ja rikollisuuden ennaltaehkäisyn. Tämä puolestaan vähentää sekä rikoshaittoja että ACE-kokemuksista aiheutuvaa inhimillistä kärsimystä.

Lapsuusajan väkivaltakokemukset mielenterveyden häiriöitä ennustavina tekijöinä

Joonas Pitkänen, Helsingin yliopisto

Lapsuusajan väkivaltakokemusten tiedetään olevan yhteydessä myöhempiin mielenterveyden häiriöihin. Väkivallan uhreiksi joutuneilla on kuitenkin usein taustallaan myös muita mielenterveyden häiriöille altistavia tekijöitä, joten väkivaltakokemusten kokonaiskontribuutiosta tiedetään vähemmän. Tässä tutkimuksessa tavoitteenamme on tarkastella näiden sekoittavien tekijöiden osuutta lapsuusajan väkivaltakokemusten ja mielenterveyden häiriöiden välisessä yhteydessä hyödyntäen sisarusvertailua. Tutkimus perustuu rekisteriaineistoon kaikista Suomessa vuosina 1996–2000 syntyneistä. Väkivallan uhriksi 0–17-vuotiaana joutuneet tunnistettiin rikosepäilyaineistosta asianomistajatietoa hyödyntäen. Yhteensä aineistossa oli noin 10800 fyysisen ja 3500 seksuaalisen väkivallan uhria. Väkivallan uhriin yhdistettiin 10 väestökontrollia ja heidän sisaruksensa. Mielenterveyden häiriöt määriteltiin erikoissairaanhoidon hoitajaksoista. Uhrikokemusten ja mielenterveyden häiriöiden yhteyttä mallinnettiin Coxin regressiolla ja vertailu väestökontrolleihin ja sisaruksiin toteutettiin stratamuuttujan avulla. Sekä fyysinen että seksuaalinen väkivalta olivat yhteydessä moninkertaiseen mielenterveyden häiriöiden riskiin väestökontrolleihin verrattaessa. Kun väkivallan uhreja verrattiin heidän sisaruksiinsa, yhteys heikkeni mutta oli kuitenkin edelleen hyvin selkeä: fyysisen väkivallan uhriksi joutuneilla oli

sisaruksiinsa verrattuna noin 60 % suurempi mieliala- ja ahdistuneisuushäiriöiden riski. Seksuaalisen väkivallan uhreilla tämä suhteellinen riski oli yli kolminkertainen. Molemmat väkivaltakokemukset olivat myös yhteydessä noin kaksinkertaiseen päihde- ja käytöshäiriöiden riskiin sisaruksiin verrattaessa. Väkivaltakokemukset lapsuudessa ovat yhteydessä mielenterveyden häiriöihin myös silloin, kun sisarusten jakamat perhetaustatekijät on huomioitu. Analyysin seuraavassa vaiheessa on tarkoitus tarkastella, ovatko yhteydet erilaisia sukupuolittain, ikäryhmittäin tai tekijän perusteella jaoteltuna.

Oikeuden ja turvallisuuden rajapinnat

Perjantai 10.30–11.45

Tila A4

Pj Jukka Könönen

Yksityisen turvallisuusalan vallankäytön erilaiset muodot ja suhde poliisiin

Elsa Saarikkomäki, Turun yliopisto, Oikeustieteellinen tiedekunta

Leo Soitamo

Viime vuosina yksityisen turvallisuusalan väkivaltarikokset ovat herättäneet keskustelua sääntelystä ja valvonnasta. Turvallisuusalan kasvu ja laajentuminen perinteisesti poliisille kuuluvalla julkiselle toimintakentälle on merkittävä yhteiskunnallinen muutos. Vaikka tutkimus on kasvanut maailmalla, Suomesta puuttuu yhä tietoa aihepiiristä. Tässä esityksessä argumentoidaan, että keskustelu näistä ei yksin riitä vaan tarvitaan laajempaa ymmärrystä alan toimintakentästä, rajoista ja vallankäytön muodoista.

Esitys pohjautuu artikkeliin, joka kysyy a) minkälaisiksi turvallisuusalan toimijat kokevat toimintakenttensä ja toimivaltuutensa erityisesti suhteessa poliisiin sekä b) minkälaista vallankäyttöä turvallisuusala rakentaa. Aineistona on vartijoina ja järjestyksenvalvojina pitkään työskennelleiden haastattelut (n=9). Aineisto analysointiin teemoittelun avulla.

Tulosten mukaan yksityisen turvallisuusalan toimijat eivät koe korvaavansa poliisia, vaan täydentävänsä poliisitoimintaa. Yhteistyössä poliisin kanssa löytyi toisinaan myös säröjä. Työkentän osittainen sekoittuminen ja yhteistyö saattaa hämärtää yksityisen ja julkisen kentän rajoja ja tuoda valtaa turvallisuusalalle, kuten kansainvälisessä tutkimuksessa on havaittu. Lisäksi valtaa rakennetaan toimivaltuuksien avulla, keskustelemalla ja suostuttelemalla (pehmeä valta) sekä symbolisen vallan kautta. Esimerkiksi esiin tulleen 'harmaan alueen' eli laissa sääntelemättömän alueen koettiin lisäävän liikkumavaraa, kun toimivaltuuksia pidettiin toimimattomina. Tätä voi pitää ongelmallisena alan valvonnan ja lainsäätäjän määrittelemän toimenkuvan kannalta.

Yksityisen turvallisuusalan vallankäyttöä olisi ymmärrettävä nykyistä laajemmin yhdistelmänä erilaisia työkaluja sekä pehmeää ja laissa säädelyä valtaa, tai sen venyttämistä. Erilaisia vallankäytön muotoja on tärkeä huomioida, kun alan toimintaa kehitetään.

Racist Legacu of Policing Misdemeanors: A Critical Literature Review of the Broken Windows Theory

Heini Litmanen, väitöskirjatutkija, Turun yliopisto

Wilson and Kelling's broken windows theory originally published in the Atlantic in 1982 has been claimed to change the nature of policing in the United States by shifting focus from serious crime to policing misdemeanors. On the other hand, some connect the theory to the history of policing criminalizing African Americans through Slave Codes, Black Codes, and vagrancy laws. Although criticizing the theory has become its own genre a critical literature review of the theory remains missing. This article will provide an overview of criticisms tracing the

theory's theoretical and historical precursors while discussing its anti-democratic features and consequences to communities of color. While anti-democratic features of the theory have been recognized with policing by earlier critics less attention has been given to the theory's approval of community and vigilante policing. Approval of policing by these groups further shows the colorblind racism of the theory by not painting racial violence as disorder but rather something that positively contributes to order in communities. Ultimately, this article connects the theory to the punitiveness, and anti-democratic ideas strongly rooted in the history of the United States.

Valvonta osana rikosseuraamusjärjestelmää

Jukka Könönen, Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti
Eero Wallinmaa, Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti

Suomen rikosoikeudelliseen seuraamusjärjestelmään kuuluu nykyisin useita erilaisia valvontaa sisältäviä rangaistuksia. Ehdonalaisen vapauden valvonnan ja ehdollisen vankeuden valvonnan lisäksi 2000-luvulla on otettu käyttöön valvottu koevapaus, valvontarangaistus, yhdistelmärangaistus, nuorisorangaistus ja ehdollisen vankeuden valvonta on laajennettu myös 21-vuotta täyttäneisiin. Rikosseuraamuksiin liittyvät valvonnat eroavat kuitenkin päämääriltään, sisällöltään, kohderyhmiltään ja ankaruudeltaan huomattavasti toisistaan. Valvonta tarkoittaa myös hyvin erityyppisiä toimintoja ja käytäntöjä: samalla termillä viitataan niin sähköiseen valvontaan, henkilökohtaisiin tapaamisiin, päihdekontrolliin kuin määrättyjen toimintavelvoitteiden seurantaan. Yhtäältä valvonta on keskeinen osa tuomittua rangaistusta, toisaalta sosiaalista selviytymistä edistävä tukitoimi. Samoin valvonnan aktiivisuus, intensiteetti ja siihen sisältyvä vuorovaikutus vaihtelevat merkittävästi eri rikosseuraamuksissa. Huolimatta lukuisista viittauksista eri yhteyksissä, valvonnalle ei löydy rikosoikeudellisesta lainsäädännöstä yhteistä määritelmää. Tässä esitelmässä käsittelemme laajemmin valvonnan käsitettä ja valvonnan eri ulottuvuuksia rikosseuraamusjärjestelmässä. Vaikka valvontoja voidaan jaotella sekä sähköistä valvontaa sisältäviin rangaistuksiin että nuoriin kohdistuviin seuraamuksiin, valvontaa voidaan myös jäsentää suhteessa asteittaiseen vapauttamiseen kuuluviin valvontoihin ja ehdottoman vankeuden sijasta tuomittaviin valvontaseuraamuksiin. Esitelmä perustuu Krimossa käynnissä olevaan valvontaseuraamuksia käsittelevään tutkimushankkeeseen.

Forensinen lingvistiikka - Soveltavan kielitieteen merkitys oikeudellisissa ja lainvalvonnallisissa yhteyksissä

Dana Roemling, Birminghamin yliopisto

Forensinen lingvistiikka on monitieteinen tutkimusala, joka yhdistää kielitieteen ja oikeustieteen periaatteet rikosten selvittämisessä ja oikeudenkäynnissä. Forensisesta lingvistiikkaa käytetään, kun tutkintaprosessin kannalta on tärkeää saada selvyttä kielellisiin asioihin esimerkiksi nimettömän lunnaskirjeen kohdalla, jolloin kieli toimii todistusaineistona. Tästä syystä yksi forensisten lingvistien tärkeimmistä kysymyksistä ja forensisen kirjoittajan analyysin painopiste on "kuka on tietyn tekstin kirjoittaja?"

Tutkimus perustuu olettamukseen, että jokaisella yksilöllä on oma tapansa puhua tai kirjoittaa, jota kutsumme idiolektiseksi tyyliksi (ks. Nini, 2023). Analyysi tapahtuu sitten kahdella tavalla: Tyyliominaisuuksien avulla voimme vertailla kirjoittajien kirjoituksia kirjoittajan määrittämiseksi (ns. kirjoittajan tunnistaminen) tai teemme päätelmiä kirjoittajan demograafisista ominaisuuksista heidän tekstiensä perusteella (ns. kirjoittajan profilointi) (Roemling & Grieve, 2024).

Tässä esitelmässäni esittelen forensisen lingvistiikan tutkimusalana ja keskustelen sen eduista tutkintaprosessille. Keskityn esitelmässäni forensiseen kirjoittajan profilointiin ja ehdotan replikoitavaa lähestymistapaa kirjoittajan alueellisen taustan päättelemiseksi laajan sosiaalisen median aineiston perusteella. Osoitan, että aineisto soveltuu alueelliseen profilointiin, koska sen alueellinen jakautuminen vastaa klassisia murrealueita. Tämän jälkeen näytän, kuinka paikkatilastolliset menetelmät voivat auttaa päättelemään kirjoittajan alueellista taustaa ja pohdin geolingvistisen profiloinnin mahdollista automatisointia. Tämä tutkimus ei ainoastaan tarjoa työkalua rikosteknisen geolingvistisen profiloinnin laadulliseen ja kvantitatiiviseen tutkimukseen, vaan se esittelee myös forensisen lingvistiikan etuja rikostutkintaympäristössä.

Seksuaaliväkivalta ja pakkoavioliitot – haavoittuvien ryhmien suojele

Perjantai 10.30–11.45

Tila A3

Pj Monica Fagerlund

Lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavaa materiaalia pimeässä verkossa hakevien henkilöiden motiivit, käyttäytyminen ja rikoshistoria

Hanna-Mari Lahtinen, Itä-Suomen yliopisto

Tutkimuksen tausta ja tavoite: Pimeässä verkossa toimivien seksuaalirikollisten käyttäytymisestä tiedetään vielä verrattain vähän. Tämän esityksen tarkoituksena on tarkastella eroja niiden lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavaa materiaalia (CSAM) pimeässä verkossa hakevien välillä, jotka raportoivat saaneensa syytteen seksuaalirikoksista verrattuna niihin, jotka eivät olleet oman ilmoituksensa mukaan saaneet syytteitä.

Menetelmät: Aineisto kerättiin pimeässä verkossa englanninkieliseen kyselyyn vastanneilta henkilöiltä (N = 3782), jotka etsivät aktiivisesti CSAM materiaalia tai etsivät apua materiaalin käytön lopettamiseen pimeästä verkosta. Esityksessä tarkastellaan oman kertomansa mukaan rehellisesti vastanneiden joukkoa, jotka olivat vastanneet myös kysymykseen seksuaalirikossyytteistä (n = 2384). Heidät jaettiin kolmeen ryhmään: 1) syyte lapsen kohdistuneesta seksuaalirikoksesta, 2) syyte aikuiseen kohdistuneesta seksuaalirikoksesta ja 3) ei syytettyä seksuaalirikoksesta. Eroja ryhmien välillä tarkasteltiin multinominaalisen regressioanalyysin avulla.

Tulokset: Suurin osa vastaajista oli 18–34-vuotiaita miehiä, jotka hakivat materiaalia tyttöihin kohdistuvasta seksuaaliväkivallasta. Merkittävä osa CSAM-käyttäjistä jatkoi materiaalin etsimistä pimeässä verkossa ja pyrki saamaan seksuaalisen kontaktin lapsiin, vaikka olisi jo saanut syytteen seksuaalirikoksesta aiemmin. Aiempi väkivaltarikossyyte, grooming, fyysisen kontaktin ottaminen lapsiin ja mieltymys 0–3-vuotiaita lapsia kuvaavaan seksuaaliväkivaltamateriaaliin lisäsi todennäköisyyttä, että vastaaja kuului lapsen tai aikuiseen kohdistuneesta seksuaalirikoksesta syytteen saaneiden ryhmään. Lisäksi säännöllinen pornografian katsominen lisäsi todennäköisyyttä kuulua aikuiseen kohdistuneesta seksuaalirikoksesta syytteen saaneiden ryhmään.

Johtopäätökset: Alustavat tulokset osoittavat merkittäviä eroja käyttäytymisessä, motiiveissa ja mieltymyksissä niiden CSAM käyttäjien välillä, jotka raportoivat saaneensa syytteen seksuaalirikoksista verrattuna niihin, jotka eivät olleet oman ilmoituksensa mukaan saaneet syytteitä. Pohdimme esityksessä tulosten vaikutuksia ennaltaehkäisevään työhön, rikoksenteekijöiden kuntoutukseen, riskiarviointiin ja jatkotutkimukseen.

Lapsiin kohdistuneiden seksuaalirikosten käsittelyaikojen pitkittyminen

Monica Fagerlund, Tampereen yliopisto

Noora Ellonen, Tampereen yliopisto

Taina Laajasalo, Terveystieteiden tutkimuskeskus

Virve-Maria Toivonen, Helsingin yliopisto

Poliisin tietoon tulleet lapsiin kohdistuneet seksuaalirikokset ovat lisääntyneet merkittävästi viimeisten kymmenen vuoden aikana. Samalla näiden rikosten käsittely rikosprosessissa on pitkittynyt, ja lapsiuhrit voivat joutua käymään läpi traumaattisia kokemuksiaan jopa vuosikausia kestävässä prosessin ajan. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan oikeusministeriön Tilastoja käräjäoikeuksien ratkaisusta ja prosessien kestoista vuodesta 2014 vuoteen 2022. Tilastoaineisto kattaa ratkaisut vakavimmista lapsiin kohdistuvista seksuaalirikoksista sekä vertailun mahdollistamiseksi myös aikuisiin kohdistuneista seksuaalirikoksista ja pahoinpitelyistä. Lapsiin kohdistuneiden seksuaalirikosten käsittelyaikoja tarkastellaan vuosittain, alueittain sekä vaiheittain, eli erikseen poliisin esitutkinnan, syyteharkinnan ja käräjäoikeuskäsittelyn osalta. Lisäksi tutkitaan, mitkä seikat vakavissa lapsiin kohdistuneissa seksuaalirikostapauksissa ovat yhteydessä erityisen pitkiin ja toisaalta keskimääräistä nopeammin eteneviin rikosprosesseihin. Näitä rikosprosessien keston kytkeytyviä seikkoja tutkitaan primääriaineistolla, joka muodostuu lainvoimaisista tuomioista vuosilta 2017–2018 (N=379). Tulokset osoittavat, että vaikka rikosprosessien nopeuttamiseen on pyritty vuosia sekä laillisuusvalvojan päätöksillä että rikosprosessin kehittämiseen tähtäävillä toimenpiteillä, ovat käsittelyajat viime vuosina pidentyneet entisestään. Tuomioaineiston perusteella ylipitkät käsittelyajat koskevat yleisimmin erityisen haavoittuvassa asemassa olevia lapsia ja nuoria. Suomi on sitoutunut kansainvälisiin sopimuksiin sekä kansalliseen lainsäädäntöön, jonka perusteella lapsiin kohdistuvat asiat tulee rikosprosessissa käsitellä kiireellisenä. Jatkuva käsittelyaikojen pidentyminen on merkittävä ongelma lapsen edun toteutumisen kannalta.

Lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan riskitekijät 2013 ja 2022

Sari Hautamäki, Tampereen yliopisto

Useiden tutkimusten mukaan lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta on yleistynyt ja ilmiönä muuttunut Suomessa. Esitykseni tarkoituksena on valottaa tutkimukseeni perustuen, mikäli myös seksuaaliväkivallan riskitekijät ovat vuosikymmenen saatossa muuttuneet. Tutkimukseni käsittelee kysymyksiä siitä, mitkä ovat lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan riskitekijät vuonna 2022 ja ovatko muuttuneet vuoden 2013 riskitekijöistä.

Aineistoinani hyödynnän lapsiuhritutkimuksen aineistoja vuosilta 2022 ja 2013 sekä erikseen, että yhdistettynä. Menetelminä tutkimuksessa käytän logistista regressioanalyysia ja marginaaliefektejä. Ajan vaikutuksia riskitekijöihin tarkastellaan myös interaktioanalyysin keinoin.

Tulosten mukaan keskeisimmät riskitekijät ovat samat molempien vuosien malleissa, mutta erojakin riskitekijöissä, kuten iässä, terveydentilassa ja vanhempien kontrollissa havaittiin vuosien välillä sekä yksinkertaisen vertailun, että interaktioanalyysin keinoin. Tulokset siis osoittavat, että muutokset seksuaaliväkivallassa sisältävät myös ajallisia muutoksia riskitekijöissä.

Tutkimuksen pohjalta voidaan saada viitteitä siitä, keihin tai mihin asioihin ennaltaehkäisyn keinoja voitaisiin kohdentaa, jotta se olisi mahdollisimman tehokasta. Tämä tutkimus, ja riskitekijöiden tutkimus ylipäätään on tärkeää myös käytännön toimien ja poliittisen päätöksenteon kannalta.

Pitkä polku - Pakkoavioliittojen uhrien ja ammattilaisten kokemuksia auttamisesta

Anniina Jokinen, Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti (HEUNI)

Pakkoavioliitto on laajalti tunnustettu ihmisoikeusloukkaus ja se luokitellaan yhdeksi sukupuolistuneen väkivallan ja kunniaan liittyvän väkivallan sekä ihmiskaupan muodoksi. Yleisimmin pakkoavioliittojen uhrit ovat naisia, joihin kohdistuu usein monimuotoista ja rakenteellista väkivaltaa sekä erilaisia haittoja. Avioliittoon pakottaminen ja väkivallalle altistuminen voivat vaikuttaa merkittävästi uhrin henkiseen hyvinvointiin ja käsitykseen hänen omista oikeuksistaan, sekä vaikeuttaa avun hakemista. Pakkoavioliitoissa voidaan lisäksi havaita pakottavan kontrollin piirteitä, jolloin tekijä tukahduttaa uhrinsa elinpiiriä, sosiaalisia suhteita ja mahdollisuutta avun saamiseen.

Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti HEUNI koordinoi EU-rahoitteista EASY-hanketta, joka tähtää pakkoavioliiton uhreille tarjottavan tuen parantamiseen ja pakkoavioliittojen vastaisen työn vahvistamiseen Suomessa, Espanjassa, Saksassa ja Irlannissa. Hankkeen puitteissa olemme haastatelleet pakkoavioliiton uhreja työssään kohtaavia ammattilaisia sekä uhreja itseään ja keränneet hyviä käytäntöjä tietoisuuden lisäämiseksi ja uhrien auttamiseksi. Näiden pohjalta on laadittu työkalupakki uhrien tukemiseksi.

Esitykseni avaa hankkeen keskeisiä tuloksia ja havaintoja. On selvää, että uhrit hyötyvät eniten sellaisesta tuesta, joka on monialaista ja räätälöity vastaamaan heidän yksilöllisiin tarpeisiinsa. Palveluntarjoajien tulisi ymmärtää pakkoavioliittojen seuraukset ja vaikutukset perheen ja yhteisön sisäisiin suhteisiin. Lisäksi tarvitaan syvällistä ymmärrystä suostumuksesta ja pakottamisesta sekä niiden ilmenemistavoista.

Historiallisia näkökulmia rikostutkimukseen ja kriminaalipolitiikkaan

Perjantai 10.30–11.45

Tila A2a

Pj Petteri Pietikäinen

Suomalaisen kriminaalipolitiikan murros ja rangaistuspopulismi

Esko Yli-Hemminki, väitöskirjatutkija, Helsingin yliopisto, Oikeustieteellinen tiedekunta

Artikkelissa tarkastellaan, miten suomalaisen kriminaalipolitiikan muutosta tulisi systematisoida ja miten rangaistuspopulismi vaikuttaa kriminaalipolitiikan murrokseen Suomessa. Artikkelissa esitän kriminaalipolitiikan tasoteorian, jossa kriminaalipolitiikka on käsitteellistetty kuvaamaan muutosta kriminaalipolitiikan eri tasoilla. Kriminaalipolitiikan muutoksesta voidaan puhua, kun kriminaalipolitiikan syvin luonne muuttuu. Rangaistuspopulismi kuitenkin nopeuttaa kriminaalipolitiikan murrosta, eli pinnallista siirtymää uuteen ideologiaan.

Kriminaalipolitiikka muodostuu teoriassa kolmesta tasosta. Ensimmäisellä eli käytännöllisen kriminaalipolitiikan tasolla kyse on kriminaalipolitiikasta yhteiskunnallisen päätöksenteon muotona ja siinä käytettävästä poliittisesta argumentaatiosta. Myös kriminaalipolitiikkaa koskeva julkinen keskustelu tapahtuu tällä tasolla. Toinen taso on tieteellisen kriminaalipolitiikan taso, jolla sijaistee teoreettinen ja tieteellinen lähestymistapa kriminaalipolitiikkaan. Sen elementtejä ovat rikollisuuden ja rikosoikeuden tutkimus, tieteen kannanotot politiikasta ja eduskunnan valiokunnissa tapahtuva tieteelliseen tietoon perustuva kriminaalipolitiikan kommentointi. Myös kotimaisen kriminaalipolitiikan arvot ja tavoitteet rationaalisesta ja humanista kriminaalipolitiikasta sijaitsevat tällä tasolla käytännöllistä kriminaalipolitiikkaa ohjaavina elementteinä. Kolmas ja syvin taso on kriminaalipolitiikan teoriakulttuuri. Se muodostuu rikosoikeuden taustalla olevista perustavanlaatuisista oletuksista ja käsityksistä, kuten rangaistus-, kriminalisointi- ja vastuuteoriasta, sekä tavasta ymmärtää kriminaalipolitiikkaa ohjaavia käsitteitä.

Rangaistuspopulismi ilmenee käytännöllisen kriminaalipolitiikan tasolla. Se on poliittisen argumentaation ja retoriikan väline, jossa hylätään niin kriminaalipolitiikan taustalla olevat teoreettiset juuret kuin aikaisemman kriminaalipolitiikan arvot ja tavoitteet. Suomessa rangaistuspopulismi on erityisesti kohdistunut tavoitteeseen käyttää humaaneja keinoja rikollisuutta vähennettäessä. Rangaistuspopulismi on omiaan vaikuttamaan kriminaalipolitiikan murroksen syvenemiseen, koska rangaistuspopulismi ei anna tietoon ja tutkimukseen perustavalle arviolle samaa painoarvoa kuin varhaisempi 1960-luvulta alkanut suomalainen rationaalinen ja humani kriminaalipolitiikka. Populismissa tietoon perustuvat näkemykset korvataan kansan mielipiteeksi naamioituun näkemykseen. Esimerkiksi uhrin näkökulman korostamista ja ”yleistä oikeustajua” käytetään perusteena ankarammille rangaistuksille. Rangaistuspopulismilla tavoitellaan tunteisiin ja epävarmuuteen vetoavaa retoriikkaa hyödyntämällä äänestäjien suosiota, eikä tavoitteena ole rikollisuuden vähentäminen.

Rangaistuspopulismi nostaa käytännöllisen kriminaalipolitiikan merkitystä suhteessa teoreettiseen tasoon. Kriminaalipolitiikan ei tarvitse olla perinteisten arvojen ja tavoitteiden mukaista, vaan kriminaalipolitiikassa tulee kuvata unohdetun kansanjoukon näkemyksiä ja siirtyä kohti ”kansan oikeustajun” mukaista ankarampaa kriminaalipolitiikkaa. Suomalaisen

kriminaalipolitiikan voidaan nähdä olevan murrosvaiheessa, jossa 1960-luvulta lähtöisen olevaa kriminaalipolitiikan tekemisen tapaa haastetaan rangaistuspopulismilla. Kriminaalipolitiikan muuttumisesta itsessään voidaan kuitenkin puhua vasta, kun nykyinen teoriakulttuurin taso muuttuu pysyvästi.

Rikostutkimuskeskuksen perustamisen taustatekijät

Marko Piipponen, Itä-Suomen yliopisto

Alustuksessani käsittelen Keskusrikospoliisin edeltäjän Rikostutkimuskeskuksen perustamisen taustatekijöitä. Rikostutkimuskeskus oli vuosina 1926–1954 toiminut sisäasiainministeriön alainen asiantuntijaorganisaatio, joka muun muassa avusti poliiseja rikostutkinnassa tutkimalla rikospaikalta kerättyjä teknisiä todisteita, koulutti poliiseja teknisen rikostutkimuksen pariin ja ylläpiti valtakunnallista tuntomerkkirekisteriä. Ennen Rikostutkimuskeskusta asiantuntijatiedon hyödyntäminen rikostutkinnassa oli hajanaista, poliisin koulutus teknisen rikostutkinnan pariin hyvin alkeellista, ja tuntomerkkien valtakunnallinen rekisteröinti oli puutteellista.

Rikostutkimuskeskuksen perustaminen ei ollut kuitenkaan mikään itsestäänselvyys, vaan perustamisen taustalla oli tarve suomalaisen poliisin modernisoinnille, epäonnistuneet rikostutkimukset mitkä aiheuttivat suurta mediahuomiota, vapaan todistusteorian ja teknisen näytön hyödyntämisen yleistymisen, sekä kansainväliset vaikutteet herättämässä kiinnostusta teknistä rikostutkimusta kohti. Käyn alustuksessani läpi edellä mainittuja teemoja ja osoitan laadullisen selitysmallin, miksi Suomeen haluttiin perustaa valtakunnallinen asiantuntijaorganisaatio avustamaan poliisia taistelussa rikollisuutta vastaan.

Alustukseni on osatulos keskeneräisestä monografia-väitöskirjani tutkimuksesta Rikostutkimuskeskus - Suomalaisen teknisen rikostutkimuksen pioneeri 1926–1954, jossa käsittelen Rikostutkimuskeskuksen vaikutusta suomalaisen teknisen rikostutkimuksen kehitykseen.

Kansainvälinen poliisiyhteistyö ja rikollisuus Suomessa 1939-1944

Juho Pitkänen, väitöskirjatutkija, Turun yliopisto

Poliisin kansainvälisen yhteistyön historiaa on tutkittu melko vähän. Kansainvälinen rikollisuus oli sota-ajan Suomessa vaatimaton, muttei tuntematon ilmiö ja ulkomaalaisia rikoksentehtyjä tavattiin toisinaan. Ruotsi oli poliisille keskeinen yhteistyökumppani, minkä lisäksi kansainvälistä yhteistyötä tuki vuonna 1923 perustettu kansainvälinen rikospoliisikomissio IKPK.

Toinen maailmansota osin lamautti rikospoliisiyhteistyön. IKPK päättyi saksalaisten haltuun jo 1938 ja pohjoismainen yhteistyö vaikeutui sodan edetessä. Toisaalta sota ei täysin pysäyttänyt maasta toiseen liikkuvaa rikollisuutta. Millaista sota-ajan kansainvälinen rikollisuus oli Suomessa ja Euroopassa? Kuinka rikospoliisiyhteistyö jatkui poikkeusoloissa?

Alustuksessa esitellään tuloksia väitöskirjaprojektista, aiheena Suomen kansainvälinen poliisiyhteistyö 1939–1944. Keskiössä ovat poliisiaineistot, joiden avulla hahmotetaan kansainvälistä rikollisuutta määrällisen analyysin kautta. Aineistona toimivat KRP:n tiedotuskortisto ja IKPK:n tiedotusjulkaisu.

Tiedotuskortisto on laajimpia rikospoliisityön ohessa syntyneistä kortistoista Suomessa. Se kattaa noin 80000 valokuvakorttia vuosilta 1927–1980. Valokuvia on myös ulkomaalaisista rikollisista ja ulkomaisten viranomaisten valokuvaamista suomalaisista. Kortisto paljastaa, millaisia rikoksia ulkomaalaiset Suomessa tekivät, mistä maista valokuvatut tulivat sekä toisaalta missä ulkomailla suomalaiset rötöstelivät. Osviittaa saadaan siitäkin, kuinka vaatimaton ilmiö kansainvälinen tai ulkomaalaisten tekemä rikollisuus Suomessa oli. Keskeisimpänä maana esiin nousee Ruotsi.

IKPK:n tiedotusjulkaisu kattaa järjestön sisällä vuosina 1939–1944 etsintäkuulutettujen tiedot. Sen perusteella tyypillinen kansainvälinen rikollisuus koostui varkauksista ja petoksista Keski-Euroopan alueella. On kuitenkin huomioitava, ettei järjestö ollut entisensä.

Chicago Area Project: Nuorisirikollisuuden vähentämiseen ja ennaltaehkäisyyn pyrkinyt hanke 1930- ja 1940-luvulla

Petteri Pietikäinen, Tieteiden ja aatteiden historia, Oulun yliopisto

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen Chicagon yliopiston sosiologeilla oli vahva kiinnostus kaupungin “pimeiden nurkkien” empiirisiin tutkimuksiin. Epävirallisen tutkimusjohtajansa Robert E. Parkin kannustamana opiskelijat ja väitöskirjantekijät tutkivat Chicagon katuelämää ja kirjoittivat opinnäytteensä sellaisista aiheista kuin jengit, kodittomat siirtotyöläiset (hobos), slummit, järjestäytynyt rikollisuus, tanssisalit, prostituutio ja nuorisirikollisuus. Esityksessäni käsittelen yhtä erityistä tutkimusaloitetta, Chicago Area Projectia, joka käynnistettiin 1930-luvun alussa kaupungin huono-osaisilla alueilla. Hankkeen tarkoituksena oli saada tietoa nuorisirikollisuuden luonteesta ja sen tehokkaammasta hoidosta ja ehkäisystä. Tärkeä käytännön peruste oli tarjota kannustimia ja resursseja alueella toimiville järjestöille ja siellä asuville ryhmille ja yksilöille, jotta 1930-luvun alun taloudellisen laman runtelemassa yhteisöissä saataisiin rikollisuutta ja laajemmin ”sosiaalista disorganisaatiota” vähennettyä. Hyödyntäen julkaistuja ja julkaisemattomia lähteitä (Chicagon yliopiston arkistot) tarkastelen aate- ja oppihistoriallisessa esityksessäni sitä, miten CAP-tutkijat käsittelivät rikollisuuden ja sosiaalihuollon kysymyksiä ja miten hanketta on arvioitu myöhemmässä kriminologiassa ja sosiologiassa.

Posterit

Vapautuvien vankien haasteet

Chris Carling, Helsingin yliopisto

Suomalainen vankipopulaatio on moninainen mutta huono-osainen osa väestöstä. Rikosseuraamuslaitoksen ja sen sidosryhmien tarjoamat palvelut ovat ensiarvoisen tärkeitä kuntoutuksen ja re-integraation kannalta. Aiempien tutkimusten perusteella suomalaiset vangit ovat heikommassa asemassa oleva väestönosa, jolle syrjäytyminen yhteiskunnasta on hyvin yleistä. Heikot elämänedellytykset seuraavat vankeja vankilaan asti ja takaisin siviilielämään vapautumisen jälkeen. Kriminologien mukaan integroituminen takaisin yhteiskuntaan pitäisi alkaa vankilassa ja jatkua pitkälle vapautumisen jälkeiseen aikaan. Aiemmissä tutkimuksissa on tarkasteltu yksittäisiä toimenpiteitä (esim. asuminen ja työllisyys), mutta ei kokonaisuutta eikä toimenpiteiden ja menettelyiden jakautumista vankiryhmittäin. Kysely- ja haastattelututkimus kartoittaa vapautuvien vankien haasteita ja odotuksia vapautumiseen liittyen, mitä aikomuksia rikosseuraamusasiakkailta on vapautumisen jälkeen sekä mitä näkemyksiä heillä on Rikosseuraamuslaitoksen (RISE) ja mahdollisten sidosryhmien toiminnasta ja tuesta. Tutkimuksen kohderyhmänä on kaikki vankeusvangit sekä valvotussa koevapaudessa olevat henkilöt 15 suomalaisesta vankilasta maantieteellisesti edustavalla otoksella. Tutkimus tuottaa tietoa vapautuvien vankien näkemyksistä omasta vapautumisestaan ja tulevaisuudennäkemyksistään sekä heidän kokemuksistaan RISE:n kuntouttavasta toiminnasta osana yhteiskuntaan integroitumista ja sidosryhmäyhteistyötä. Tutkimus tuottaa myös tietoa alueellisista eroista ja tulosten avulla on mahdollista kehittää RISE:n ja sidosryhmien yhteistyötoimintaa. Tutkimuksessa pyritään selvittämään, miten kuntoutustoimenpiteet ja toimet jakautuvat vankiryhmittäin sekä maantieteellisesti, ja miten ne koetaan vankipopulaation eri ryhmien kesken. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää RISE:n ja sen sidosryhmien toiminnassa. Tutkimus on osittain RISE:n rahoittama. Tutkimukseen pyritään saamaan vastauksia niin, että tulokset ovat maantieteellisesti edustavia ja vankilaväestön heterogeenistä rakennetta kuvaavia. Vangit haastatellaan myös ennen vapautumista, jotta voidaan syventää kyselyssä esitettyjä kysymyksiä. Datankeruu on aloitettu huhtikuussa 2023 ja valmistuu vuoden 2024 loppuun mennessä. [Osa laajempaa väitöstutkimustani väitöskirjaan ”Rangaistusjärjestelmästä vapautumisen nivelvaihe”].

Principle of Non-Punishment of Victims of Human Trafficking

Jani Hannonen, Turun yliopisto

Rankaisemattomuusperiaate (principle of non-punishment) on kansainvälisluonteinen oikeusperiaate, jonka mukaan ihmiskaupan uhreja ei tule rangaista tai syyttää rikoksista, joihin heidät on pakotettu ihmiskaupan seurauksena. Väitöskirjahankkeessa tutkin rankaisemattomuusperiaatteen konkreettista rikosoikeudellista merkityssisältöä Suomen oikeusjärjestyksessä. Suomenkielisen väitöskirjan lisäksi minulla on vireillä englanninkielinen empiirinen artikkeli, jossa tutkitaan asiantuntijahaastatteluaineiston avulla uhriuden ja tekijyyden limittymistä ihmiskaupan kontekstissa ja tämän asettamia haasteita esitutkintavaiheelle.

Vankien terveys ennen ja jälkeen vankeusjakson: rekisteritutkimuksen tuloksia Suomesta

Enna Kujansuu, Helsingin yliopisto

Mikko Aaltonen, Itä-Suomen yliopisto

Antti Latvala, Helsingin yliopisto

Yleisesti on tiedossa, että rikoksiin syyllistyvillä henkilöillä sekä vankiväestöllä on muuta väestöä enemmän paitsi mielenterveyden häiriöitä myös somaattisia sairauksia, minkä lisäksi heille tapahtuu enemmän onnettomuuksia ja he joutuvat muuta väestöä todennäköisemmin väkivaltarikoksen uhriksi. Tästä huolimatta rikosaktiivisten henkilöiden on todettu hakeutuvan mielenterveyden häiriöiden vuoksi hoitoon muuta väestöä epätodennäköisemmin. Lisäksi esimerkiksi vankeudesta vapautumisen tiedetään olevan saumakohta, johon liittyy monia terveysriskejä sekä myös kohonnut kuolleisuusriski. Vankien vapautumisen jälkeisestä terveydentilasta ja kuolleisuudesta eritoten pitkällä aikavälillä tiedetään kuitenkin edelleen varsin vähän. Tieto vankien terveydestä on tärkeää uusintarikollisuuden ja sosiaalisen integraation lisäksi esimerkiksi rikosseuraamusten kehittämisen kannalta. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan vankien fyysistä terveyttä ja mielenterveyttä hoitoon hakeutumisen sekä annetun terveyden- tai sosiaalihuollon hoidon näkökulmasta ennen ja jälkeen vankeusjakson tai -jaksojen. Tutkimusaineistona käytetään Rikosseuraamuslaitoksen vankitietojärjestelmästä poimittua vuosina 2006–2021 vapautuneiden vankeusvankien rekisteriaineistoa, johon on yhdistetty laajasti tietoja Tilastokeskuksen ja Findatan rekisteriaineistoista.

Legal and experience-based narratives of police and security guard misconduct

Heini Litmanen, Turun yliopisto

While the equality principle guides the Finnish police and security guards in their work, previous studies show misconduct that often targets racialized minorities. Racialized minorities are also less likely to report their victimization to the police due to racism and risks of re-victimization. Despite these contradictions, we lack information on the Finnish criminal justice systems' practical applications with police and security guard misconduct and how the victims experience the system. Relying on the sociology of law and narrative criminology, this project will first analyze police and security guard misconduct and their legal solutions through police reports, pre-trial investigation, and district court documents. Second, it will interview racialized minorities on their encounters with the criminal justice system through misconduct victimization. The project will broaden the understanding of police and security guard misconduct in Finland from an official and experience-based perspective.

Alle 29-vuotiaiden suomenkielisten vankien kielelliset taidot ja puheterapiakuntoutus

Hanna Markkanen, Helsingin yliopisto

Antti Latvala, Helsingin yliopisto

Seija Pekkala, Helsingin yliopisto

Kansainväliset tutkimukset osoittavat, että jopa 60 %:lla rikostaustaisista nuorista on kehityksellinen kielihäiriö, kun sen esiintyvyys väestössä on noin 7 %. Kehityksellinen kielihäiriö aiheuttaa puheen, kielen ja/tai kommunikaation ongelmia. Sen oirekuvaan kuuluvat kielellisten ilmausten tuottamisen tai ymmärtämisen ongelmat tai molemmat. Kehityksellinen kielihäiriö heikentää henkilön toimintakykyä vuorovaikutustilanteissa sekä toimijuutta yhteiskunnassa. Vankien kielellisistä taidoista ei ole aiempaa suomenkielistä tutkimusta.

Puheterapiakuntoutuksella voidaan vahvistaa puheen, kielen ja kommunikaation taitoja. Taitojen vahvistuminen lisää nuorten vankien sitoutumista opiskeluun ja kuntoutustoimintaan vankeustuomion aikana sekä edesauttaa yhteiskuntaan sopeutumista vankeusajan päätyttyä.

Tässä logopedian alan tutkimuksessa 1) selvitetään rekisteritutkimuksella, mitkä kielellisiin taitoihin ja niiden tunnistamiseen liittyvät muuttajat ennakoivat rikoskäyttäytymistä, 2) tehdään kommunikaatiotaitoja selvittävä alkuseula alle 29-vuotiaille vangeille Uudenmaan ja KantaHämeen vankiloissa (n = 135). Tulosten perusteella arvioidaan 40–45 vangin kielelliset taidot käyttämällä kansainvälisesti tunnettuja logopedisiä arviointimenetelmiä (La Trobe Kommunikaation arviointilomake ja CELF-5). Arviointimenetelmien avulla selvitetään kehityksellisen kielihäiriön esiintyvyys tutkittavilla sekä 3) järjestetään kielellisen arvioinnin perusteella osalle vangeista (n = 20–25) noin 20 kerran puheterapiakuntoutusjakso.

Rekisteritutkimuksella selvitetään, ennakoivatko puheen, kielen ja kommunikaation vaikeuksiin liittyvät tekijät (diagnoosi, erikoissairaanhoidon palvelut, kuntoutus) rikoskäyttäytymistä. Tutkimuksella saadaan tietoa alle 29-vuotiaiden vankien kielellisten vaikeuksien laadusta ja vaikeusasteesta sekä kehityksellisen kielihäiriön esiintyvyydestä tutkittavilla. Lisäksi tarkastellaan, miten vankien toimintakykyä ja etenemistä kohti koulutusta ja/tai työelämää voidaan edistää vankeusaikana puheterapiakuntoutuksen avulla. Tutkimuksen avulla lisätään vankihenkilöstön tietoisuutta kehityksellisestä kielihäiriöstä ja puheterapiakuntoutuksesta sekä juurrutetaan puheterapia osaksi vankiterveydenhuoltoa. Tutkimus kuuluu Nuorten vankien yhdenvertaisen osallisuuden tukeminen kielellisten vaikeuksien tunnistamisen ja kuntoutuksen kautta -hankkeeseen (NuorVOKK) sekä laajempaan Nuorten vankien kielelliset taidot ja niiden tukeminen (Youth Offenders' Language Skills and Support; YOLSS) -tutkimussuuntaukseen.

Youth offenders' perspectives on their speech, language and literacy (SLCN) skills

Seija Pekkala, Helsingin yliopisto

Emmi Manninen, Äännekoulu Helsinki

Päivi Rainò, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Youth offenders often have speech, language and communication needs (SLCN) that affect their speaking, understanding, reading and writing. These difficulties can diminish their ability to cope in different situations during the judicial process. We investigated Finnish-speaking youth offenders' perspectives of their own language skills and the ways in which difficulties with these skills affected their interactions, particularly during the criminal justice process.

Qualitative data were collected using semi-structured interviews with ten youth offenders (mean age 22 years) in two prisons in Southern Finland and analysed thematically. Youth offenders mostly assessed their own language and literacy skills to be average, albeit problems in speaking, understanding, reading and writing. Such difficulties influenced their interactions with authorities and inhibited their ability to cope within the judicial process. Offenders felt that their lawyers had provided important help in linguistically challenging situations. Most of the participants were keen to develop their language and literacy skills with external support.

It is important to recognise offenders with SLCN in the Finnish legal system, and to provide training to the authorities and staff working with youth offenders to assess these difficulties. To support offenders with speech-language therapy would enhance a non-discriminatory judicial process, improve offenders' commitment to rehabilitative activities and promote their integration into society.

Nuorten vankien yhdenvertaisen osallisuuden tukeminen kielellisten vaikeuksien tunnistamisen ja kuntoutuksen kautta (NuorVOKK-hanke)

Seija Pekkala, Helsingin yliopisto

Hanna Markkanen, Helsingin yliopisto

Päivi Rainò, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Puheen, kielen ja kommunikaation vaikeudet lisäävät nuorten syrjäytymisriskiä heikentämällä heidän mahdollisuuksiaan kouluttautumiseen, työmarkkinoille siirtymiseen sekä yhteiskuntaan kiinnittymiseen. Rikostuomio on yksi tärkeistä syrjäytymisen indikaattoreista, ja se kasvattaa syrjäytymisriskin kolminkertaiseksi. Jopa 60 %:lla nuorista rikoksentekijöistä on kehityksellinen kielihäiriö, joka ilmenee puheen tuoton ja ymmärtämisen, kerronnan ja keskustelun sekä lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksina. Se vaikeuttaa osallistumista kaikkiin rikosseuraamusprosessin vaiheisiin, joissa keskeisenä toimintamuotona on vuorovaikutus ja keskustelu, kuten päihdekuntoutus ja uusintarikollisuutta vähentävät toimintaohjelmat. Kansainvälinen tutkimus on osoittanut, että puheterapialla voidaan kuntouttaa rikostaustaisten nuorten kielellisiä taitoja. Suomessa ei ole saatavilla puheterapiaa missään rikosseuraamusprosessin vaiheessa, eikä vankiloissa ole käytössä yhdessä sovitut menetelmiä vuorovaikutushaasteiden havaitsemiseksi ja kuntoutuksen järjestämiseksi sitä tarvitseville. Aiheen logopedinen tutkimus on Suomessa aluillaan.

NuorVOKK-hanke on Euroopan sosiaalirahaston rahoittama Helsingin yliopiston Lääketieteellisen tiedekunnan Logopedian osaston, Helsinki Brain & Mindin ja Humanistisen ammattikorkeakoulun hanke vuosille 2024–2027. Siinä kehitetään uusia ratkaisuja tukemaan kehityksellisen kielihäiriön omaavien rikostaustaisten nuorten toimijuutta ja osallisuutta kuntouttamalla heidän kommunikaatiotaitojaan puheterapian keinoin. Paremmat kommunikaatiotaidot lisäävät nuorten sosiaalista yhdenvertaisuutta, etenemistä kohti koulutusta ja/tai työelämää sekä auttavat torjumaan eriarvoisuutta, syrjäytymistä ja uusintarikollisuutta. Hankkeessa tuotetaan myös vankilahenkilöstölle kohdennettu verkkokoulutusohjelma, jolla lisätään tietoisuutta kehityksellisestä kielihäiriöstä ja vuorovaikutuksellista osaamista. Lisäämällä henkilöstön osaamista voidaan nuorten rikosura saada katkaistua tukemalla nuorten kommunikaatiotaitoja rikosseuraamusprosessin eri vaiheissa. Työn tuloksellisuuden kautta myös henkilöstön työssäjaksaminen ja sitoutuminen nuorten kanssa työskentelyyn paranee. Hankkeen tavoitteena on lisäksi juurruttaa puheterapia osaksi vankiterveydenhuoltoa ja luoda nuorille vangeille kuntoutuspolku Kelan kustantamaan vaativaan lääkinnälliseen kuntoutukseen

Rikostaustaisten nuorten kerronnan taidot

Soile Pfister, Tampereen yliopisto

Nelly Penttilä, Tampereen yliopisto

Seija Pekkala, Helsingin yliopisto

Kielellisillä vaikeuksilla on korkea esiintyvyys rikostaustaisten nuorten keskuudessa. Kielelliset vaikeudet voivat ilmetä esimerkiksi heikkona sanavarastona, heikkoina kerrontataitoina tai kielen ymmärtämisen vaikeutena. Kertomisen haasteiden on erityisesti todettu nostavan riskiä sosiaalisten ongelmien muodostumiselle ja edelleen rikoksiin ajautumiselle. Nuori rikoksen tekijä käy läpi oikeusprosessin, mahdollisia nuorisorangaistuksen ohjelmia sekä lopulta sopeutuu rangaistuksen, kuten vankilan, jälkeiseen elämään. Erilaiset Rikosseuraamuslaitoksen järjestämät keskusteluun painottuvat kuntouttamisohjelmat voivat olla hyödyttömiä, mikäli niitä läpikäyvä henkilö ei kykene ilmaisemaan omia tarpeitaan tai näkemyksiään. Vaikeudet ymmärtää keskustelua ja ilmaista itseä voivat johtaa prosesseista vetäytymiseen ja jopa puolustuskyvyttömyyteen.

Logopedian alaan lukeutuvassa väitöskirjatutkimuksessani tarkastellaan rikostaustaisten nuorten kerronnan taitoja sekä kerronnan ymmärrettävyyttä nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten näkökulmasta. Lisäksi selvitetään, miten nuoret itse kuvaavat omia kerronnan taitojaan ja mitkä elementit tekevät kerronnasta onnistuneen. Tutkimus on osa laajempaa Nuorten vankien kielelliset taidot ja niiden tukeminen (Youth Offenders' Language Skills and Support; YOLSS) -tutkimussuuntaa. Tutkimusaineisto muodostuu 20–40 rikostaustaisen nuoren kerronnasta ja haastattelusta sekä noin 10 nuorten kanssa työskentelevän ammattilaisen haastatteluista. Kaikki nuoret tutkittavat ovat aineiston keruun hetkellä täysi-ikäisiä, 18–29-vuotiaita henkilöitä. Aineisto kerätään lumipallotekniikalla järjestöjen, yhdistysten sekä yhdyskuntaseuraamustoimiston kautta ja analysoidaan monimenetelmällisesti hyödyntämällä mm. kerronnan sisällön analyysiä sekä teemahaastattelun tyypittelyä. Aineiston keruu alkaa vuonna 2025.

Tutkimukseni aihe on merkityksellinen, jotta tutkinta-aikana, vankilassa ja vankilan jälkeisessä sopeuttamistyössä ymmärretään rikostaustaisten nuorten kielellisten vaikeuksien yliedustavuus. Kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet, että puheterapiakuntoutuksella voidaan tukea nuorten kielellisiä taitoja ja oikeusprosessin ymmärtämistä sen eri vaiheissa. Tutkimus linkittyy Tampereen yliopiston painopistealueisiin korostaen yksilön hyvinvoinnin näkökulmaa ja toimivan sosiaali- ja terveystalvvelujärjestelmän merkitystä. Tutkimus tukee kestäväää kriminaalipolitiikkaa edistämällä rikostaustaisten nuorten osallisuutta ja yhteiskuntaan integroitumista vankila-ajan jälkeen.

Lukupiirityöskentely nuorten vankien tunnetaitojen kehittäjänä

Elina Salonen, Ammattiopisto Live

Seija Pekkala, Helsingin yliopisto

Suunnittelemani väitöskirjatutkimuksen tavoitteena on tarkastella lukupiirityöskentelyn mahdollisuuksia vankien tunnetaitojen kehittäjänä ja löytää sellainen malli lukemisen harjoitteluun ja luetusta keskustelemiseen, johon vangit sitoutuvat. Tunteiden tunnistamisen ja käsittelyn vaikeus, aleksitymia, on yhteydessä lukuisiin somaattisiin ja psykososiaalisiin haasteisiin. Joka viidennellä vangilla, ja lähes kolmanneksella 18–29 -vuotiaista vangeista, esiintyy aleksitymiaa. Heikentyneen kyvyn tunnistaa ja sanoittaa omia ajatuksia ja kokemuksia on todettu olevan yhteydessä pitkäkestoiseen rikollisuuteen ja väkivaltarikosten uusimiseen.

Tässä artikkelimuotoisessa väitöskirjassa on tarkoitus selvittää käyttämällä Toronto Alexithymia Scale -mittaria, muovaavatko systemaattinen lukeminen, lukemiseen kannustaminen ja lukukokemuksesta keskusteleminen vankien kykyä tunnistaa tunteita. Tavoitteena on myös puolistrukturoitujen haastattelujen avulla tarkastella motivaatiotekijöitä, jotka auttavat vankeja sitoutumaan lukupiirityöskentelyyn, sekä kartoittaa osallistujien subjektiivisia näkemyksiä työskentelyn vaikutuksista. Logopedian alaan lukeutuva väitöskirjatutkimukseni on osa laajempaa Nuorten vankien kielelliset taidot ja niiden tukeminen (Youth Offenders' Language Skills and Support; YOLSS) -tutkimussuuntaa.

Suunniteltu tutkimusotos on 60 vankia. Lukupiirit toteutetaan kuuden vangin ryhmissä. Tutkimukseen on tarkoitus valita 18-29 -vuotiaita suomenkielisiä vankeja, joiden lukutaito riittää vähintään selkokielisten kaunokirjallisten teosten lukemiseen ja joilla ei ole merkittäviä vuorovaikutusta ja kommunikaatiota vaikeuttavia haasteita. Vankeusrangaistusta tulee olla jäljellä vähintään kolme kuukautta.

Vankila on haastava ympäristö, mutta samalla vankeusaika voi olla vangeille positiivinen mahdollisuus päästä tuen ja kuntoutuksen piiriin. Olen kiinnostunut selvittämään, pystyykö psyykkistä turvallisuutta, osallistujien osallisuutta, motivaatiota ja sitoutumista korostava lukupiirityöskentely tarjoamaan toimivan tavan edistää tunteiden käsittelyn taitoja helpottaen näin osaltaan yhteiskuntaan sopeutumista.

